

Problematika romského etnika na území ČR

Bc. Vladimír Janečka

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ BRNO

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Institut mezioborových studií Brno
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Vladimír JANEČKA**
Osobní číslo: **H118440**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Problematika romského etnika na území České republiky**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v materiálu IMS "Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách" (IMS 2009). Případně podle dalších materiálů, z nichž některé jsou obsaženy v literatuře připojené k tomuto studijnímu textu. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím diplomové práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- specifika romského etnika (dějiny, demografie, kultura a umění, tradice, bydlení),
- současnou romskou problematiku (diskriminace, kriminalita, výchova a vzdělávání, zaměstnanost),
- na možnosti sociální pedagogiky při nápravě těchto problémů.

Součástí práce bude sociologický výzkum zaměřený na zjištění vztahu (věkové, vzdělanosti,..) sociální skupiny k romské menšině

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Bakalář, P., Psychologie Romů, Praha: Votobia, 2004.

Jakoubek, M., Cikánské skupiny a jejich uspořádání, Brno: 2009.

Jakoubek, M., Romové - konec (ne) jednoho mýtu, Praha: 2004.

Jakoubek, M., Romové v ČR, Praha: Sociopress, 1999.

Jakoubek, M., Romské osady v kulturologické perspektivě, Brno: 2003.

Nečas, C., Romové v ČR včera i dnes, Olomouc:1999.

Říčan, P., S Romy žít budeme - jde o to jak, Praha: Portál, 1998.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Katedra sociální pedagogiky

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2013

V Brně dne 30. listopadu 2011

prof. PhDr. Pavel Mühlpachr, Ph.D.
vedoucí ústavu

PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Vladimír Janečka

Jméno, příjmení studenta

V Brně 1. 3. 2013

[Podpis]

Podpis

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce je analýzou okolností a charakteristik, které Romské etnikum provází z historického, ale i současného politického, etnografického či sociologického hlediska, a které mají vliv na vnímání tohoto etnika majoritní společností. Teoretická část obsahuje 3 kapitoly. První analyzuje romskou historii, současnost a jevy, které měly a stále mají vliv na formování romského etnika. Dále se zabývá typologií Romů, demografickými ukazateli a vývojem státní politiky vůči Romům. Druhá se zabývá současnou identifikací Romů s romstvem jako takovým, romskou národní a osobní identitou, typickou romskou výchovou a romskou kriminalitou. Třetí kapitola přibližuje romskou minoritu v Břeclavi. Celá analýza této kapitoly vychází z poznatků rozsáhlé studie Romů v Břeclavi (Strategie integrace Romské populace v Břeclavi). Zabývá se vzděláváním Romů, přístupem na trh práce a problematikou bydlení v Břeclavi. V praktické části využiji poznatků z výše jmenované studie, výzkum jsem soustředil na multietnické soužití minority a majority v Břeclavi.

Klíčová slova

Romové, minorita, majorita, vzdělávání, výchova, identita, sociální politika, historie, současnost, problémy, konflikty, zaměstnanost, soužití, kriminalita, sociální patologie.

ABSTRACT

This thesis examines through analysis of the circumstances and characteristics that Roma Ethnium accompanied by historical as well as current political, ethnographic or sociological point of view, and which have an impact on the perception of the ethnic majority. The theoretical part contains three chapters. The first analyzes the Roma history, the present and the phenomena which had and still have an influence on the Roma history, the present and the phenomena which had and still have an influence on the formation of the Roma ethnic group. It also deals with the typology of Roming, demographic indicators and the development of state policy towards Roma. The second deals with the identification of the current Roma with as such, the Roma national and personal identity, typical Roma education and crime. The third chapter presents the Roma minority in Břeclav. The whole analysis of this chapter is based on knowledge of an extensive study of the Roma in Břeclav. It deals with the education of Roma, access to the labor market and the housing issue in Břeclav. In

the labor market and the housing issue in Břeclav. In the practical part I will use the findings from the above-mentioned study, the research I focus on multiethnic koexistence of majority and minority in Břeclav.

KEYWORDS

Roma, minority, majority, training, education, identity, social policy, history, these currently, problems, conflicts, employment, living, crime, social pathology.

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěl poděkovat své manželce Kateřině za morální podporu, pomoc a trpělivost, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce, a které si nesmírně vážím.

Bc. Vladimír Janečka

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 ROMOVÉ V ČESKÝCH ZEMÍCH	12
1.1 HISTORIE ROMŮ NA MORAVĚ A V ČECHÁCH	13
1.2 SOUČASNOST	16
1.3 VÝVOJ DEMOGRAFIE ROMŮ V ČR	20
1.4 VÝVOJ STÁTNÍ A SOCIÁLNÍ POLITIKY VŮČI ROMŮM.....	23
2 ROMOVÉ A IDENTIFIKACE	25
2.1 ROMSKÁ NÁRODNÍ A OSOBNÍ IDENTITA	26
2.2 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ ROMŮ	29
2.3 ROMSKÁ KRIMINALITA	32
3 ROMOVÉ V BŘECLAVI	34
3.1 PŘÍSTUP ROMSKÝCH DĚTÍ A MLÁDEŽE KE VZDĚLÁVÁNÍ.....	34
3.2 ROMOVÉ NA TRHU PRÁCE V BŘECLAVI.....	36
3.3 PROBLEMATIKA BYDLENÍ ROMSKÉ POPULACE V BŘECLAVI.....	37
II. PRAKTICKÁ ČÁST	41
4 METODY A TECHNIKY VÝZKUMU, VÝZKUMNÝ VZOREK	44
4.1 APLIKOVANÁ METODA	44
4.2 VÝZKUMNÝ VZOREK, ZDROJE A TYPY DAT.....	45
4.3 VÝSLEDKY ŠETŘENÍ A JEJICH INTERPRETACE, ZÁVĚR VÝZKUMU.....	45
4.4 IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE.....	45
4.5 SPOLEČNÉ SOUŽITÍ	48
4.6 OTEVŘENOST KE KONTAKTŮM	51
4.7 PŘÍČINY NESOULADU.....	52
4.8 FREKVENCE KONFLIKTŮ	53
4.9 PŘÍČINY KONFLIKTŮ	54
4.10 ZPŮSOBY ŘEŠENÍ KONFLIKTŮ	55
5 VERIFIKACE HYPOTÉZ	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	60
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	62
SEZNAM OBRÁZKŮ	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Česká republika čelí v novodobé historii mnoha problémům. Jedním z nich je soužití s Romy. Tento problém je hluboce podceňovaný a fakticky neřešený a zasahuje oblast politickou, ekonomickou, zdravotní, bezpečnostní a především mravní. Etnické konflikty již přesáhly meze vnitřního dění ČR a staly se mezinárodně vnímaným a sledovaným aspektem vývoje ČR.

Soužití obyvatelstva českých zemí s Romy trvá již řadu staletí. Toto soužití a konflikty z něj vyplývající bylo vždy regulováno a ovlivňováno státní mocí. Přijímaná opatření se v čase měnila. Jednou šlo o snahu řešit problém vyhnáním Romů, jindy jejich usazení a nucenou změnou jejich životního stylu, o genocidě ani nemluvě. Historická zkušenost ale ukazuje, že ani genocida, ani deportace a ani asimilace nevyřešila tzv. cikánský problém – což je ve skutečnosti problém v komunikaci mezi majoritou a etnickou menšinou s odlišným antropologickým typem. Neochota a neschopnost komunikovat s odlišností je atavistická vlastnost v člověku. Výsledkem je vznik neústupnosti, která vede k agresi a k osobním, kolektivním i dějinným tragédiím. Češi a Romové jsou postaveni před nutnost hledat způsoby dorozumění, vytvářet nová pravidla vzájemného chování.

Cílem této Diplomové práce není hledat řešení problémů mezi minoritou a majoritou ani se zabírat konkrétními případy konfliktů, kterých v posledních letech není málo, **cílem práce je analýza okolností a charakteristik, které Romské etnikum provází z historického ale i současného politického, etnografického či sociologického hlediska, a které mají vliv na vnímání tohoto etnika majoritní společností.**

Teoretická část obsahuje 3 kapitoly. **První** analyzuje romskou historii, současnost a jevy, které měly a stále mají vliv na formování romského etnika. Dále se zabývá typologií Romů, demografickými ukazateli a vývojem státní politiky vůči Romům.

Druhá se zabývá současnou identifikací Romů s romstvím jako takovým, romskou národní a osobní identitou, typickou romskou výchovou a romskou kriminalitou.

Třetí kapitola přibližuje romskou minoritu v Břeclavi. Celá analýza této kapitoly vychází z poznatků rozsáhlé studie Romů v Břeclavi (Strategie integrace Romské populace v Břeclavi). Zabývá se vzděláváním Romů, přístupem na trhu práce a problematikou bydlení v Břeclavi.

V praktické části využiji poznatků z výše jmenované studie, kterou nechala vypracovat v roce 2008 Radnice města Břeclav. Vlastní výzkum jsem soustředil na multietnické soužití minority a majority v Břeclavi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ROMOVÉ V ČESKÝCH ZEMÍCH

Odhaduje se, že v západní Evropě žije asi 1,5 milionu Romů a ve východní Evropě pak více jak tři miliony. Česká republika patří ke státům, které mají značně vysoké nejenom absolutní, ale také relativní množství romské populace. Romové zde představují jednu z nejpočetnějších menšin, která se profilovala a emancipovala teprve v nedávných desetiletích a nejvíce pak v polistopadovém období po r. 1989.

Nový stát vsadil všechno na národnostní a tím i občanskou emancipaci Romů. Během formování státní podpory rozvoji romské kultury, tradic, literatury apod. však probíhal strmý sociální propad většiny příslušníků etnických Romů.

V současnosti patří Romové k vrstvám s nejhoršími životními podmínkami. Vyznačují se podprůměrnou sociální a vzdělanostní úrovní, vysokou nezaměstnaností, špatnou bytovou situací, nepříznivým zdravotním stavem, neúměrnou kriminalitou a stále se zhoršujícím napětím mezi vlastní komunitou a ostatní českou společností.

Napětí mezi majoritou a romskou minoritou v roce 2012 eskalovalo zejména v oblasti Šluknovského výběžku kde docházelo k dosud nevídaným fyzickým potyčkám a demonstracím. Vláda České republiky reagovala zvýšenými bezpečnostními opatřeními, které ale problémy mezi Romy a většinovým českým obyvatelstvem nevyřeší. Řešení romské problematiky a problematiky vzájemných vztahů představuje významný problém vyžadující koncepční, kontinuální a dlouhodobé celospolečenské řešení. Toto řešení by dle mého názoru mělo vycházet ze zkušeností a postupů, které již byly v tomto směru zpracovány a které byly vyhodnoceny jako úspěšné. Za nejdůležitější považuji dosáhnout vývojově stabilního soužití, tzn. soužití bez vzájemné apriorní nedůvěry, permanentních konfliktů, vzájemné nevraživosti. Dosáhnout stavu, v němž budou chráněna práva menšiny a bude zabráněno všem formám diskriminace. Myslím si, že tohoto stavu nemusí být nutně dosaženo na podkladě vzájemné náklonnosti, ale oboustranného respektu k právům. Není pochyb, že cesta k oboustranné spokojenosti mezi romskou minoritou a majoritní většinou bude dlouhá a trnitá. Kdyby bylo řešení romské problematiky jednoduchým úkolem, jistě by bylo již dávno vyřešeno.

1.1 Historie Romů na Moravě a v Čechách

Dějiny Romů jsou z větší části rekonstrukcí. Romové svou historii nezapisovali, hmotných památek se zachovalo minimum, a to jen z posledních dvou století. Zprávy o Romech v kronikách, letopisech a archivech ostatních národů jsou kusé a zlomkovité. Přesto je známo, že pravlastí Romů je Indie. Předkové Romů patřili převážně k původnímu obyvatelstvu tohoto subkontinentu. Postavení Romů v indickém kastovním systému prošlo sestupným vývojem. Ve své vlasti byli kočovníky, kteří uplatňovali řemeslné dovednosti, ale i schopnosti bavit publikum hudbou a tancem.

Z Indie emigrovali patrně za obživou. Tato migrace trvala několik staletí a svou vlast pouštěli ve vlnách. Dnes je najdeme snad po celém světě. Do Evropy, kde jich zůstalo nejvíce, doputovala první vlna před rokem 1000 n. l. přes dnešní Turecko, slabší proud dorazil ještě asi o sto let dříve přes Egypt a severoafrické pobřeží do Španělska.¹

Dnes žijí Romové téměř ve všech evropských zemích a představují skutečnou evropskou minoritu. Nejvyšší počet Romů byl zjištěn v Rumunsku, Bulharsku, Maďarsku a na Slovensku.² Ze Slovenska přišla do Čech většina „našich“ Romů.

První zprávy o Romech na našem území jsou krátce z doby po roce 1400 n. l. V té době se pohybovali střední Evropou ve skupinách vedených stařešiny. Putovali jako kající evropskými zeměmi. Katolická církev začala v té době poukazovat na to, že se chování Cikánů příliš neshoduje s chováním jež se očekává od poutníků činících pokání. „Zlatý věk“ střídá období nedůvěry, která postupně přerůstá v represí. Z poutníků se stávají štvanci, jejich pronásledování pokračuje i po roce 1700, kdy císař Karel VI. nařídil nejen tvrdé stíhání a trestání Romů, ale i tresty pro ty, kteří jim poskytnou pomoc.

Za vlády Marie Terezie se některá panství pokusila o poněkud vstřícnější postoj vůči Romům. Císařovna nahradila otevřenou represí asimilačními pokusy.³ Svým zákonem z roku 1761 začala úředně řízené usazování a asimilaci Romů v Uhrách. Dle tohoto zákona mají Romové pracovat v zemědělství, oblékat se jako ostatní, plnit povinnosti nevolníků vůči

---

¹ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 14. ISBN 80-7178-250-5

² JAKOUBEK, Marek. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: CDK, 2009. str. 221. ISBN 978-80-7325-178-9

³ FRASER, A. *Cikáni*, Praha: Lidové noviny, 1998. s. 270. ISBN 80-7106-212-X

vrchnosti a náboženské povinnosti vůči církvi a pod trestem 25 ran holí nemluvit romsky. Nesměli si nechat ani svá „bezbožná“ cikánská jména. Jsou záměrně rozptylováni a usazováni tak, aby v každé vesnici byla pokud možno jen jedna romská rodina. Nabízí se jim i půda, dobytek a nářadí.⁴

Josef II. pokračoval v této politice a ve svém nařízení z roku 1782 zdůrazňoval školní docházku dětí, vyučení mládeže, povinné bohoslužby a zlepšení hygienických podmínek.

V roce 1784 začalo docházet k úředně řízenému usazování také na Moravě. Nuceně usazovaní Romové však přidělené velkostatky často opouštěli. Významná část Romů stále žila kočovným a (polo)kočovným způsobem života.⁵

Životní styl Romů byl i nadále spojený s tradičními zaměstnáním ale během 19. století byl stále více narušován postupující industrializací. V prvních desetiletích dvacátého století stále většina Romů neposílala své děti do školy. Z jejich domků začaly vznikat tzv. cikánské tábory.

Za první republiky, v roce 1927, byl vydán zákon proti potulným Romům a tulákům žijícím „po cikánsku“. Romům se zakazovalo kočovat a tábořit ve větších skupinách, vlastnit zbraně, dostávali zvláštní legitimace a byli pod stálým policejním dohledem.⁶ Zákon tak nadále **utvrzoval obecné povědomí, že Romové tvoří jakousi asociální skupinu, které státní úřady musí věnovat zvýšenou pozornost.**

Výraznou kapitolou historie českých Romů byl holocaust za vlády nacistů. Podle Říčana tehdy zahynulo téměř pět tisíc Romů pocházejících z českých zemí. Přežilo jich asi jeden tisíc. Vraždění probíhalo převážně ve vyhlazovacích koncentračních táborech mimo naše území.⁷

Drtivá většina Romů dnes žijících v České republice jsou tedy potomky usedlých a polousedlých Romů stěhujících se ve vlnách ze Slovenska, nepoměrně menší skupinu pak tvoří potomci kočovných Romů příšlých po válce z Balkánu.

---

⁴ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 15 ISBN 80-7178-250-5

⁵ BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturismu*. Brno: CDK, 2003. s. 266 ISBN 80-7325-020-9

⁶ BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturismu*. Brno: CDK, 2003. s. 269 ISBN 80-7325-020-9

⁷ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 17 ISBN 80-7178-250-5

V polovině roku 1947 byl vypracován první poválečný soupis ministerstva vnitra, který vykazoval celkový počet Romů na 101 190 (16 752 připadl na Čechy a Moravu a zbylých 84 438 na Slovensko).

V tomto období byl prováděn systematický nábor Romů za prací do českých zemí. Slovenští Romové žili často v chatrčích bez pitné vody a kanalizace a výdělkem v českém pohraničí si chtěli zlepšit životní podmínky. Mnozí z nich ovšem nechali rodinu na Slovensku, a tak se v nové industrializované podobě vrátili k polokočovnému způsobu života. Na Slovensku žili v tradičních komunitách, neznali hodnotu peněz – základní potraviny získávali za různé služby od vesničanů. Dřevo na topení poskytoval les zdarma. Nebyli zvyklí platit režie (nájem) ani žádné další komunální poplatky (elektřina, voda, plyn). Po příchodu do městského prostředí se ocitli v nové civilizační skutečnosti a nedovedli se v ní vyrovnat s neznámými formami odměňování a spotřeby.⁸ V padesátých letech postupně přešel komunistický stát od násilných a represivních opatření k paternalistické a asimilačně-převýchovné politice. Přetrvávajícímu kočovnictví a potulování měl učinit konec zákon č. 74/1958 Sb o trvalém usídlení kočujících osob, který zároveň ukládal státním orgánům povinnost zabezpečit usazovaným zaměstnání a ubytování. Ti, kteří se takovému usídlení bránili, mohli být potrestáni odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. Romové jako národ měli postupně splynout s českou a slovenskou většinou. Komunistická ideologie navázala při vysvětlení této nucené asimilace na původní osvícenský asimilacionismus: převýchova měla být v zájmu Cikánů samotných, kteří se díky ní budou moci plně zapojit do života socialistické společnosti a podílet se na pokroku lidské civilizace.⁹ S odstupem doby je patrné, že komunistická politika vůči Romům způsobila víc problémů, než jich vyřešila. Mnohé úředně nařízené přesuny a postupy byly základním kamenem budoucích svárů s českou populací.

Z romské historie vyplývá, že Romové neměli a nemají za sebou stejnou zkušenost, jakou získalo většinové obyvatelstvo při formování svého národa. Romové byli v rámci asimilačních a integračních programů vždy k něčemu nuceni. Romové nikdy v minulosti sami sebe profesionálně neorganizovali, nepokoušeli se vytvořit národní nebo státní útvar. Jejich společenství tvořila vždy rodina, případně kmen.

---

⁸ <http://romove.radio.cz>

⁹ BARŠA, Pavel. *Politická teorie multikulturismu*. Brno: CDK, 2003. s 266 ISBN 80-7325-020-9 271

1.2 Současnost

Listopad 1989 byl v životě všech obyvatelů ČSSR velkým předělem. Romům přinesl svobodu užívat svého jazyka, pěstovat svou národní kulturu, zakládat vlastní organizace, nebo rozvíjet mezinárodní kontakty. Postavení Romů a možnosti pro svébytný etnický, dnes už národnostní rozvoj, se tedy od konce roku 1989 zásadně změnilo.¹⁰ Myslím si, že Romové hleděli do budoucnosti s velkými nadějemi. Brzy se ale ukázalo, že nedokážou využít těchto nových možností a jejich situace se ve svém celku nezlepšila, ale naopak došlo k markantnímu zhoršení, charakterizující především:

1. Nezaměstnaností.
2. Mediálním pranýřem.
3. Většinovou averzi.
4. Dostupností atraktivních škodlivin.
5. Krátkodobou pragmatickou politikou.¹¹

Ad 1) **Nezaměstnanost** - Společenskou a ekonomickou transformací po roce 1989 se výrazně změnily požadavky trhu práce. Tyto změny podstatně ovlivnily zaměstnanost romské populace. „Zeštíhlení ekonomiky“ probíhalo snižováním přezaměstnanosti, resp. uvolňování přebytečných pracovníků. Vývoj byl souběžně doprovázen deregulací cen potravin, nájemného, tepelných zdrojů a zavedením DPH. Také zavedení nových systémů důchodového a sociálního pojištění a odvodů z vyplacených mezd zatížilo zaměstnavatele a zvýšilo jejich náklady na pracovní sílu. Potřeba pracovních sil „nového typu“ vyvolala zvýšení požadavků zaměstnavatelů na samostatnost pracovníků, na produktivitu práce a tomu odpovídající pracovní morálku, odpovědný přístup k práci (často přesahující týdenní pracovní dobu.)

Požadavky současného trhu práce na pracovní síly tak ve svých důsledcích vyřazují z trhu práce většinu příslušníků romské komunity a prohlubují následně jejich marginalizaci.¹²

---

¹⁰DAVIDOVA, Eva. *Cesty Romů*, Olomouc:Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. s 230, ISBN 80-7067-533-8

¹¹ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 224 ISBN 80-7178-250-5

¹²SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 358 ISBN 80-902260-7-8

Za znevýhodňující charakteristiky romských pracovníků se považuje:

- nekvalifikovanost a nespolehlivá pracovní morálka s výraznou pracovní a územní fluktuací,
- nelegální a společností odmítané způsoby obživy (krádeže, prostituce apod.) vedoucí ke zvyšování kriminality a snižování pocitu bezpečnosti,
- záporný vztah k majetku charakterizovaný často negativním přístupem, vžité tradiční kultuře bydlení
- určité nehygienické a zdravotní podmínky, ve kterých žijí a které jsou z hlediska života majoritní společnosti obtížně akceptovatelné.

Toto paušalizující hodnocení ze strany majoritní společnosti zesilované negativními informacemi médií, nepříznivě ovlivňuje přístup zaměstnavatelů k zaměstnávání příslušníků tohoto etnika.¹³

Ad 2) **Mediální pranýř**, ad 3) **Většinová averze** – svoboda projevu, kterou revoluce v listopadu 1989 přinesla, prezentuje Romy v médiích v nepříznivém světle. Informace prezentují Romy jako lidi, kteří jsou na štíru se zákonem i s hygienou, štítí se práce a neoprávněně pobírají velkorysé sociální dávky z peněz daňových poplatníků, devastují byty, žijí z prostituce a ilegálních činností, holdují alkoholu a zanedbávají a zneužívají své děti. Následky tohoto stavu jsou pro Romy nepříznivé.¹⁴

Zeptáme-li se dnešní majoritní většiny na názor: “Co činí dnešního Roma typickým?“, pravděpodobně bude odpověď podobná této:

„Typický Rom je v podstatě jen snědý asociál, jemuž nelze důvěřovat, od něhož je nutno očekávat hlavně násilí, lež a krádež, člověk na jedné straně mazaný, na druhé straně dětinský, neschopný plánovat a dbát na vlastní dlouhodobý zájem, nevzdělaný, nespolehlivý, líný, špinavý a požívačný primitiv.“¹⁵

---

¹³ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s. 352 ISBN 80-902260-7-8

¹⁴ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 30 ISBN 80-7178-250-5

¹⁵ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 91 ISBN 80-7178-250-5

Lze říci, že čím více se média přizpůsobují poptávce po senzačně přibarvených negativních informacích o Romech, tím horší představy o nich má veřejnost. A čím horší jsou představy veřejnosti, tím lépe se takové negativní informace „prodávají“. Rozvíjí se tak spirála vzájemného odcizení, strachu a nenávisti.¹⁶

Ad 4) **Dostupnost atraktivních škodlivin** – Romská populace všeobecně podléhá konzumní mentalitě: alkoholu a drogám, gamblerství a brakové mediální zábavě. Polistopadová liberalizace obchodu s těmito komoditami nemilosrdně devastuje Romy fyzicky, ekonomicky, psychicky i morálně.¹⁷

Ad 5) **Krátkozraká pragmatická politika** – Je nanejvýš patrné, že současná politická elita v České republice se více než o řešení problémů, které tíží občany ČR, zajímá o své vlastní volební preference a jejím hlavním cílem je být opět zvolen. V případě, že se politikům nepodaří tento cíl splnit, přichází nový začátek, který začíná s novými lidmi, odpovědnými za tu či onu oblast. Řešení celého problému začíná jakoby od znova, na nic předcházejícího většinou nenavazuje, a to ani formou odmítnutí minulých řešení (obvykle proto, že nová reprezentace reaguje na problém pouze podle svých znalostí, resp. postupného objevování tématu a o předcházejícím intervalu a jeho obsahu mnoho neví). Stále se opakují podobné nástroje a cesty, z nichž se některé v minulosti ukázaly jako slepé, či příliš riskantní, bez toho, že by je státní politika vůbec reflektovala jako již někdy dříve použité. Mezi majoritou a Romy tak nadále přetrvává bipolární vidění společnosti, kterou rozdělují na „nás“ a „je“. O tomto přístupu vypovídá i častý požadavek, aby se „Romové nejprve dohodli mezi sebou“ s teprve potom přišli své požadavky tlumočit příslušným orgánům.

Výsledkem všech těchto změn a okolností je, že v současnosti patří Romové v České republice do skupiny s nejnižší sociální úrovní, s vysokou nezaměstnaností, nízkou úrovní vzdělání, špatnou kvalitou bydlení a vzhledem ke svému podílu na celkovém počtu obyvatel s neúměrně velkým podílem na trestné činnosti. Sami Romové vnímají současnou dobu jako zlou a svou situaci jako nebezpečnou.¹⁸

---

¹⁶ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 31 ISBN 80-7178-250-5

¹⁷ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 31 ISBN 80-7178-250-5

¹⁸ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 30 ISBN 80-7178-250-5

Typologie „současných“ Romů

Bakalář rozděluje „současné“ Romy dle sociální typologie na:

1. Socializované (event. asimilované) Romy:

- A) Romská elita (1%) – vyspělá část Romů, většinou vysokoškolsky vzdělaná. Jsou zde ale také zařazeni podnikatelé, profesionální hudebníci. Tato elita se vyznačuje jak identifikací k romství (cítí potřebu pomoci romské komunitě) tak životem odděleným od Romů (často mají neromského partnera).
- B) Neproblémový Romové (40%) – jsou sice bez vyššího vzdělání, ale pracují a kulturně žijí - ať už podle tradičních romských, nebo neromských kritérií.

2. Nesocializované Romy:

- A) Chronicky nezaměstnaní (40%) – tito Romové jsou chronicky nezaměstnaní (často vzhledem k nízké kvalifikaci a pracovním návykům) je zde silná sociální patologie – sociální dávky představují multigenerační způsob života, často se jedná o neplatiče nájemného, mají odstup od norem majoritní společnosti, je zde také vysoká fertilita a drobná kriminalita.
- B) Romští kriminálníci (15%) – rekrutují se z předchozí skupiny, kriminální činnost je výrazným zdrojem příjmů (profesionální kapsáři, zloději aut, zloději drahých kovů, pasáci a prostitutky, dealéři drog).¹⁹

---

¹⁹ BAKALÁŘ, P. *Psychologie Romů*, Praha: Votobia, 2004. 121 s, ISBN 80-7220-XXX-Y

1.3 Vývoj demografie Romů v ČR

Zjišťování skutečného počtu Romů patří mezi největší problémy, spojené s jejich poznáním. Evidence či různé soupisy Romů mají u nás dlouhou historii. Také Československá republika prováděla v letech 1918 až 1939 pravidelné a podrobné soupisy cikánského obyvatelstva, například na základě zákona o potulných cikánech z roku 1927, který zavedl povinnost zvláštních policejních soupisů, tzv. cikánských legitimací a kočovnických listů. Tyto evidence, prováděné ještě samostatným československým státem, potom beze zbytku využily německé protektorátní úřady při totální likvidaci českých a moravských Romů, žijících na území Protektorátu Čechy a Morava.

Romové jakoby se z této smutné etapy historie Romů v českých zemích poučili, a jakékoliv dobrovolné evidenci se vyhýbají, protože část z nich věří, že by po soupisu mohl následovat postih.²⁰

V sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století, kdy tehdejší federální Ministerstvo práce a sociálních věcí zahájilo realizaci souboru opatření, nazvaných "Politika integrace cikánského obyvatelstva", byly vedeny poslední dostupné evidence Romů, a to sociálními odbory tehdejších národních výborů. Ne všichni Romové byli v těchto evidencích zachyceni, spisy okresní sociální péče vedly údaje pouze o těch Romech, kteří vyhledali nějakou formu sociální pomoci.²¹ Tyto evidence, z hlediska dnešní právní reality nezákonné, jsou do současnosti hlavním, ne-li jediným zdrojem údajů o počtu etnických Romů, žijících v České republice. Na základě dodatečných analýz byly ale tyto evidence velmi přesné.²²

Zkušenosti demografů, kteří se v různých evropských zemích problémem počtu romského obyvatelstva zabývají jsou, že žádný z dostupných pramenů ani z dostupných údajů není dostatečně přesný a počty romského obyvatelstva různých evropských zemí, stanovené podle jakéhokoliv klíče, je nutné považovat za orientační, a často z různých důvodů více či méně nadhodnocené.

---

²⁰ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 94 ISBN 80-902260-7-8

²¹ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 98 ISBN 80-902260-7-8

²² JAKOUBEK, Marek. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: CDK, 2009. str.219 ISBN 978-80-7325-178-9

Demografka Květa Kalibová, která se demografickou statistikou romského obyvatelstva zabývá dlouhodobě uvádí, že podle evidencí národních výborů žilo v roce 1989, kdy se statistika dělala naposledy, na území České republiky 145 738 Romů.

Srovnáním všech dostupných údajů pak dochází k závěru, že v roce 1999 žilo v České republice 250 až 300 tis. etnických Romů, přičemž horní hranici považuje za mírně přehnanou.²³

Zdrojem údajů pro zjišťování, kolik Romů u nás žije, jsou také "předlistopadová" i "polistopadová" sčítání lidu. Před rokem 1989 byli Romové do sčítacích archů zahrnováni do kategorie "cikán" podle subjektivního odhadu sčítacích komisařů.

Po listopadu 1989 proběhlo sčítání lidu celkem 3x, a to v roce 1991, v roce 2001 a v roce 2011. Romové jsou nově uznáni za národnost a mohou ji při sčítání lidu přiznat. Vzhledem k výsledkům sčítání je ale patrné, že Romové této možnosti nevyužili.

Obrázek č. 1: Národnostní složení v ČR

Národnost

Na tuto dobrovolnou otázku neodpovědělo 2,74 milionu lidí
(v roce 2001 neodpovědělo pouze 173 tisíc obyvatel)

Nejčetnější národnosti v ČR:

■ Česká	6 732 104
■ Moravská	522 474
■ Slovenská	149 140
■ Polská	39 269
■ Německá	18 772
■ Romská	13 150

Počet osob romské národnosti tvoří součet lidí, kteří vyplnili pouze romskou národnost a kombinaci romské a další národnosti

Moravská národnost:

2001: 380 474 = 3,8 % z těch, co odpověděli

2011: 522 474 = 6,7 % z těch, co odpověděli

Nejvíce v Jihomoravském kraji – 254 tisíc obyvatel

Romská národnost:

2001: 11746 = 0,1 % z těch, co odpověděli

2011: 13150 = 0,2 % z těch, co odpověděli

Zdroj: Český statistický úřad, Sčítání lidu 2011

²³ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 98 ISBN 80-902260-7-8

Sčítání lidu v roce 2011 tedy již nepřineslo žádný údaj o "objektivním" počtu etnických Romů, ale o velikosti romské národnostní menšiny, tedy o množství těch kteří se subjektivně cítí být její součástí.

Věková struktura a demografická reprodukce

Romská populace si ve srovnání s majoritní společností zachovává určitý stupeň odlišnosti nejen v řadě projevů sociálních a kulturních, ale také v demografickém chování.²⁴

Zásadní odlišnost Romů od ostatního obyvatelstva se z pohledu demografie projevuje ve **věkové struktuře a stabilně vysoké porodnosti.**

Obecně platí, že věková struktura populace je výsledkem předchozí úrovně demografických procesů a migrace, a zároveň představuje výchozí základ budoucího demografického vývoje.²⁵

V populaci České republiky, ale i většiny evropského obyvatelstva je charakteristickým demografickým jevem stárnutí obyvatelstva.

Romové mají zvláštní věkovou strukturu, v níž je výrazně více dětí a mladých lidí než v ostatní populaci, a mají stále větší než průměrný počet dětí.

Tento stav je dán jednak tradičním pojetím romské rodiny, kdy počet dětí určuje prestiž, tak historickou propopulační politikou poválečných, komunistických i porevolučních vlád.

Rozdíl v porodnosti činil na konci 80. let, kdy to bylo možné naposledy zjistit, 3,5 dětí na romskou rodinu oproti 1,2 dětí na rodinu průměrnou. To jsou dva základní důvody, které vedou k závěru, že se počet etnických Romů v české populaci bude dále zvyšovat. Jde o tendenci stálou - vždyť počet Romů se za 30 let, tj. od roku 1970 v České republice zvýšil zhruba na trojnásobek až čtyřnásobek.²⁶

---

²⁴ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 91 ISBN 80-902260-7-8

²⁵ JAKOUBEK, Marek. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: CDK, 2009. str.223 ISBN 978-80-7325-178-9

²⁶ JAKOUBEK, Marek. *Cikánské skupiny a jejich sociální organizace*. Brno: CDK, 2009. str.224 ISBN 978-80-7325-178-9

1.4 Vývoj státní a sociální politiky vůči Romům

Rodiče a prarodiče současné romské populace v České republice žili po dlouhá staletí a v podstatě ještě donedávna mimo majoritní společnost a pouze příležitostně a sporadicky se podíleli na celospolečenské výrobě. Tím si vytvářeli komplikovaný vnitřní vztah k práci i k různým institucím sociálního zabezpečení. Potomci těchto přistěhovalců, kteří aniž by pěstovali původní romskou identitu, nepochopili příčiny svého současného sociálního životního postoje a výhody, které jim poskytoval stát, brali jako samozřejmost. Ve srovnání s většinovou společností byla takto všeobecně známa vyšší profílance sociálních dávek vycházejících z tehdy platných zákonných norem. Mnozí Romové využívali svého zhoršeného zdravotního stavu a nízké kvalifikovanosti k žádostem o předčasné přiznání invalidity. Při onemocnění bývali nedisciplinovanými pacienty, vyhýbali se pravidelným vyšetřením, nebo hospitalizaci při déletrvajícím léčbě. Nemocenské dávky však pobírali v plné výši.²⁷

Nová koncepce sociální ochrany, realizovaná v rámci sociální reformy po roce 1990, naplnila záměr snížit paternalismus v sociální politice a nahradit jej participací občanů, tzn. přesněji vymezit roli státu a obcí a zvýšit odpovědnost občanů na jejich vlastní život. Zvýšila se role pojistných systémů, na jejichž tvorbě se účastníci podílejí placením příspěvků a později vyplácené dávky odrážejí jejich minulý příjem.²⁸

Současný systém sociálních dávek ve své podstatě zabezpečuje určitým skupinám obyvatelstva takovou sumu finančních prostředků, které zabraňují propadu do chudoby, a na druhé straně zmírňují sociální napětí ve dříve rovnostářské společnosti. Sociální dávky hrazené z veřejných prostředků na základně principu solidarity spolu se sociální diferenciací společnosti založené na individuálních schopnostech, neustále a trvale roste a postupně se do zachytné sociální sítě dostávají další skupiny obyvatelstva. V oblasti zaměstnanosti se poskytování sociálních dávek projevuje nemotivačně, zejména u nízkopříjmových skupin obyvatelstva a ovlivňuje tak jejich chování na trhu práce.

Mohlo by se zdát, že Romové vzhledem ke své sociální a vzdělanostní úrovni nebudou znát a umět uplatnit své nároky v jednotlivých soc. systémech, opak je ale pravdou. Ze zkušeností pracovníků sociálních odborů městských úřadů vyplývá, že Romové velmi čas-

---

²⁷ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 378 ISBN 80-902260-7-8

²⁸ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 379 ISBN 80-902260-7-8

to využívají poradenských center a bezplatných právních poraden dotovaných z EU a díky nim umí velmi dobře dokázat své nároky. Oproti jiným sociálně slabým spoluobčanům jsou daleko vynalézavější a asertivnější. Znají a velmi dobře a obratně využívají svá práva při jednání s úřady, přitom hbitě kombinují získané informace. Styk s úřady se stal neodmyslitelnou součástí jejich života, která se dědí z generace na generaci. Romové si díky stávajícímu sociálnímu systému zvykli na velmi pohodlný život.

Objevil se nový fenomén - Rom, nebo zvláště romská rodina, není schopna žít bez symbiózy se státem. Ten v nich vypěstoval pocit závislosti na státu, který je chtěl vychovat dostatečným finančním zajištěním, které však nebylo podmíněno prací. Sociální úřad se tak stává jejich neodmyslitelným průvodcem života od kolébky po smrt.

2 ROMOVÉ A IDENTIFIKACE

Identifikaci s „romstvím“ lze charakterizovat různými způsoby:

Romem je ten, kdo si osvojil a praktikuje určitý komplexní integrovaný systém hodnot, norem, principů sociální organizace, způsobu řešení problémů atd. Romem je ten, kdo se za Roma považuje. Sebeidentifikovat se jako Rom může znamenat mnoho různých věcí. Ne všichni, kteří o sobě vědí, že jsou Romové, se hlásí k romské národnosti, k romskému národu. Romem je ten, kdo je za Roma považován významnou částí svého okolí. Protože většina lidí neuvažuje o druhých v kategoriích kultury nebo zvolené identity, jsou lidé identifikováni druhými jako Romové obvykle na základě jakéhosi typického vzhledu.²⁹

Zákony ČR pohlízejí na Romy jako na příslušníky romského národa, romské národnostní menšiny, což lze vyložit (de jure), že za Romy je možno považovat pouze ty osoby, které se k romské národnosti hlásí. Romové žijící v ČR patří k několika subetnickým skupinám, mluví několika dialekty romštiny, případně etnolekty češtiny, slovenštiny, či maďarštiny, člení se do většího počtu rodů a velkorodin odvozených od původních indických kast. Rozdílné je i jejich začlenění do majoritní společnosti. Někteří jedinci se již plně asimilovali (nejsou již vůbec nositeli romství) a za Romy je považuje pouze majoritní společnost podle antropologického typu.

Majoritní společnost vnímá Romy především jako lidi se svobodomyšlným uvažováním a chováním. Romové totiž nejsou vázáni našimi běžnými konvencemi, odmítají „chomout píchaček“. Romský dělník – pokud vůbec přijme zaměstnání – jde do práce jen tehdy, kdy se mu chce, a ani své děti nenutí chodit pravidelně do školy. Jde spát, když je ospalý, vstane, když se probudí, jí a pije když má chuť a na co má chuť. Rom nebrzdí své city ani sexuální impulsy, neztišuje hlas z ohledu na sousedy, nedusí v sobě vztek. Je mu cizí pokora před byrokratem, když na to přijde, pohrozí mu pěstí nebo nožem. Pohrdá naší puntičkář-

---

²⁹HIRT, T., JAKOUBEK, M., *Romové v osidlech sociálního vyloučení*, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 18 s., ISBN 80-86898-76-8

skou hygienou i medicínskými skrupulemi. I když už mnoho let nekočuje, pohybuje se stále „ve světě vydechujícím pach divoké svobody“.³⁰

Jaká je romská identita, jak se v průběhu desetiletí vyvíjela a jak a jestli se změnila, vypovídá následující stručný souhrn.

2.1 Romská národní a osobní identita

Pojem identity razil kolem poloviny našeho století Erik H. Erikson, významný euroamerický psychoanalytik, zakladatel psychohistorie a sociálně psychologický analytik naší kultury. Užíval ho především k označení **určité celostní kvality duševního a duchovního života. Identitu etnika** (etnického vědomí) chápe jako odlišnost od někoho jiného, která není dána jednou provždy, mění se vyvíjí s každým rysem způsobu života. Národní identita znamená někam patřit, mít rád svůj národ, svou zemi – dává osobnímu životu hluboký smysl a jasný směr. **Osobní identita** je něco co člověk naléhavě potřebuje. Mít ji znamená vědět, kdo jsem a jaký jsem, kam patřím, co chci, co dokážu, na co spoléhám, čemu věřím.³¹

Vztah k vlastní etnicko-národnostní identitě, stejně jako charakter způsobu života a kultury, je dnes velmi rozrůzněný a diferencovaný podle jednotlivých skupin. Nelze tedy ani hovořit o Romech jako o homogenní národnostní skupině, o nějakém specifickém způsobu života, chování a kultuře společné všem. Od Romů na nejnižším stupni vnitřní společenské hierarchie se stále více diferencují další Romové: od rodin na vyšším sociálně společenském postavení přes novou skupinu podnikatelů, až po stále narůstající skupinu romské inteligence, umělců a tvůrců. Tuto dnešní složitou diferenciaci je třeba brát v úvahu i při hledání dalších možných řešení v Romské problematice.³²

---

³⁰ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 92 ISBN 80-7178-250-5

³¹ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 83 ISBN 80-7178-250-5

³² DAVIDOVA, Eva. *Cesty Romů*, Olomouc:Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. s 228, ISBN 80-7067-533-8

Obecně je romská identita charakteristická těmito **pozitivními složkami**:

- 1. Identifikace s „romstvím“** - Romství je vlastnost nositele romské kultury v tom nejširším slova smyslu. Charakterizují je znalost romštiny, nebo etnolektu češtiny, kulturní návyky, znalost rodinných tradic, uspořádání a hierarchie rodiny a rodu, uznávané a odmítané hodnoty, specifická rodinná výchova a rodinné vzdělávání, systém odměn a trestů, způsob komunikace, způsob orientace v prostoru a v čase, vztah k okolí, k věcem, k přírodě, k lidem, stereotypy vnímání, předsudky, pověry a víra. Romství je vlastnost, kterou jedinec získává tak, že se narodí a vyrůstá v romské rodině a že se ztotožní s její hodnotovou orientací.³³ Slovo „Rom“ je označení, které zdůrazňuje jednotu všech Romů. Při sčítání lidu v roce 2011 se k romské národnosti přihlásilo pouze 13 150 = 0,2% z těch co odpověděli. V současnosti můžeme zaznamenat i fakt, že si např. Romové nechávají úředně změnit jméno na typicky „gádžovké“ opouštějí rodnou řeč a zvyky, hledají „bílého“ partnera.
- 2. Způsob bydlení a obživy** – V minulosti spojen s kočováním, maringotkami a tradičními romskými řemesly, v současnosti je typická romská rodina závislá na dávkách sociální podpory, v lepším případě pracující v pomocných profesích a žijících převážně v bytech ve větších městech.
- 3. Romský jazyk, slovesnost a kultura** – Romský jazyk je jedním ze základních znaků romské etnické identity. V současnosti používají Romové stále více „etnolektu“ (směs romštiny a češtiny). Hudba, výtvarné umění a lidové moudrosti v současnosti citelně slábnou vlivem ustavičného asimilačního tlaku.
- 4. Romská národní povaha** – Zde můžeme vyzdvihnout tradiční romský smysl pro pospolitost, pohostinnost, citovou spontánnost, živý temperament, schopnost bezstarostně se radovat. Romové vidí sami sebe jako upřímné a věrné, družné, mimořádně solidární s příslušníky vlastní rodiny a rodu, svobodmilovné, laskavé k dětem.

---

³³ HIRT, T., JAKOUBEK, M., Romové: kulturologické etudy, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 193 s, ISBN 80-86473-83-X

5. **Vědomí sounáležitosti** – Romové jako národ tvoří velký soudržný celek. Rom si je vždy vědom své příslušnosti k rodině a k rodu. Toto vědomí je jednou z nejdůležitějších součástí romství. Komponenty tohoto vědomí jsou: úcta ke starším členům rodiny, péče o děti patřící k rodině, starost o bezmocné členy rodiny a upřednostňování všech členů rodiny a to na úkor ostatních, kteří nejsou členy rodiny. Pocit romské identity je oslabován faktem, že jako národ je široce rozvětven jazykově, kulturně i celým způsobem života, přičemž jednotlivé větve často zdůrazňují svou „kmenovou“ identitu. (např. Olašští Romové/Sinti).
6. **Vědomí historických kořenů** – Historie Romů, kterou jsem se zabýval v kapitole 1. je dojemná i děsivá. Není to však historie v pravém slova smyslu, je v ní málo hrdinů, je spíše historií v jejichž příbězích je málo identifikačních vzorů a mnoho bezmocného utrpení.
7. **Romská duchovnost** – Hinduismus, který si Romové přinesli z Indie zakódovaný v mravním a zvykovém řádu rodiny a rodu, už v současnosti nese jen slabé stopy tohoto velkého náboženství. Mnoho Romů se snaží ztotožnit s křesťanstvím. Přijmou-li Romové křesťanství doopravdy, může jim to pomoci – podobně jako v historii Francouzům, Čechům, nebo Angličanům k tomu, aby bohatěji rozvinuli svou kulturu a upevnili svou národní identitu.
8. **Antropologické znaky** – Antropologické znaky odlišují nejzřetelněji Romy od „gádžů“ a spoluvytvářejí národní identitu. Mezi tyto znaky patří barva pleti a charakteristická fyziognomie. Tyto znaky jsou hodnotově neutrální, nutí ale Romy k tomu, aby se vůči „gádžům“ nějak vymezili, vytvořili si svou identitu.³⁴

Negativní složky romské identity:

1. **Identita ukřivděných** – obraz Romů o sobě samých, o svém národě, nevyhnutelně obsahuje vědomí křivdy. Na papíře jsou to vždy rovnoprávní občané, ve skutečnosti jsou často diskriminováni a ponižováni. Nevěří autoritám, policii, soudům, vládě ani parlamentu. Situace, ve které dnes Romové jsou, zejména vinou sociální a mediální politiky státu, je velmi zlá a je vlastně pokračováním útlaku, který Romy stíhal po celou dobu jejich pouti Evropou. Vědomí křivdy poznamenává postoje ke

---

³⁴ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 85-90 ISBN 80-7178-250-5

„gádžovskému“ světu velmi výrazně. Vede k rezignaci, zahořklosti, vzdoru a hostilitě.³⁵

2. **Identita izolace** – se projevuje především v masové nezaměstnanosti, nedostatečné ochrany před násilím skinheadů, akutní hrozby holobytů a bezohledné palby bulvárních médií.
3. **Identita konfrontace** – je známo, že člověk v život ohrožující situaci volí mezi útekem nebo útokem. Romům, kteří ztratili tolik pozitivních složek své identity se nabízí možnost definovat samy sebe jako: „My, kteří si to s vámi vyřídíme“. Tato identita bojovníka, která – podobně jako identita křivdy a identita izolace – má viníka, do něhož je možno promítnout všechny své frustrace.³⁶

2.2 Výchova a vzdělávání Romů

Jedním z charakteristických znaků romské populace je nízká úroveň vzdělání, která vyplývá z řady příčin. Jednou z nich je **podceňování vzdělání a kvalifikace** samotnými Romy. Romové považují vzdělání vhodné jen pro „gádže“ (Neromy)³⁷. Ve vzdělání svých dětí vidí Romové dokonce nebezpečí – mohlo by jim děti odcizit. Proto se často spokojují s tím, že děti absolvují několik prvních ročníků základní či zvláštní školy.

Z demografického hlediska je jasné, že počet dětí díky vysoké porodnosti Romů v následujících letech nadále poroste. Vzdělávání romských dětí v českých školách je potřeba vnímat jako problém, jehož řešení může do značné míry ovlivnit současnou situaci soužití romské minority s majoritou, **tzn. vzdělání má klíčový význam** jak pro romskou menšinu, tak i pro společnost ve které Romové žijí.³⁸ Nízká kvalifikační úroveň patří mezi největší handicap, trvale ohrožující romské pracovníky v nezaměstnanosti, následně vedoucí k možné kriminalitě.

Se vzděláváním romských dětí úzce souvisí **výchova v tradiční romské rodině**. České majoritní matky se chovají jako „hrnčiči“. Tvarují děti podle svých představ. Výchově se věnují se značným úsilím. Od výsledku se do jisté míry odvíjí i jejich prestiž. Výchově

---

³⁵ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 93 ISBN 80-7178-250-5

³⁶ ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme, jde o to jak*. Praha: Portál, 1998. s. 94 ISBN 80-7178-250-5

³⁷ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s. 333 ISBN 80-902260-7-8

³⁸ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s. 333 ISBN 80-902260-7-8

příkládají velkou hodnotu. Maminky se „chlubí“ a oceňují na dětech, jak jsou vychované. Pokud dítě není vychované, je to ostuda matky. Naproti tomu romské matky postupují jako „zahradníci“, kteří o své květiny pečují, zalévají je, hnojí, okopávají, občas něco přistříhnou“. Jaká rostlina je nebo bude, záleží na rostlině samé. Hodnota matky se neodvívá od chování dítěte. Důraz je kladen na to, aby se dítěti dobře dařilo.³⁹ Romské dítě bývá vychováváno v širší rodině s větším počtem sourozenců. „Učí se tím, že vidí a vnímá co dělají druzí. Nikdo je nedrezíruje, učí se jaksí samočinně. Nikdo je nenutí učit se něčemu, co mu není od Boha dáno. Romské dítě je zvyklé účastnit se rozhodování spolu s ostatními. Vyvstane-li nějaká otázka, každý k tomu řekne své slovo a všichni jsou vyslyšeni, od nikoho se neočekává, že úkol vyřeší sám.....“⁴⁰ Důsledkem toho nejsou romské děti zvyklé řešit úkoly a rozhodovat se individuálně.

Demeter (1993) charakterizuje romskou výchovu ve vztahu k následnému vzdělání :

- nedostatkem řádu (jí se když je hlad, vstává se podle potřeby atd.),
- neschopností podřídit se nepříjemné povinnosti,
- malou odolností vůči stresu,
- neschopností udržet pozornost,
- neschopností odložit uspokojení na pozdější dobu.

Pobyt v málo podnětném prostředí nemá pro budoucí školní docházku valný význam, romská rodina a výchova nedává dítěti takový základ, který následně učitel v první třídě ZŠ u dětí očekává. Dalším problémem je, že romské děti z velké většiny nenavštěvují mateřské školy (přestože předškolní účast dětí v MŠ se neplatí a je povinná) a nemají tedy žádnou zkušenost s jinými než romskými dětmi ani s organizovanou kolektivní činností. Z domova jim chybí zkušenost s knížkou, hračkami, tužkou a papírem, často neznají omalovánky, hádanky, kvízy a stavebnice, ani jejich jazyková výbava není na dobré úrovni. Romské děti mluví „etnolektem“ čestiny, kterým mluví většina romských rodičů.

Téměř každé romské dítě je podrobena na doporučení pediatra před vstupem do prvního ročníku ZŠ vyšetřením v pedagogicko-psychologické poradně. Vyšetření jsou zaměřena na

³⁹ NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v České společnosti*. Praha: Portál, 2003. s 107 ISBN 80-7178-741-8

⁴⁰ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 338 ISBN 80-902260-7-8

posouzení úrovně školní zralosti a inteligenčních schopností. Výsledky těchto testů ukazují u většiny vyšetřovaných romských dětí omezené inteligenční schopnosti.⁴¹ Rodiče dostanou doporučení zapsat dítě do:

a) přípravné třídy (tyto jsou zřízeny od roku 1993 ve spádových školách, děti se zde v malých skupinkách učí grafomotorice, jazykovým dovednostem, rozumových dovednostem, sebeobsluze a návyku na ucelený kolektiv), která následně navazuje na první ročník klasické ZŠ,

b) zvláštní školy/speciální školy (které se romští rodiče často domáhají z důvodu početní převahy romských dětí, úspěšnosti „bez větší námahy“, tzn. větší pravděpodobnosti dochození všech devíti ročníků),

c) normální třídy ZŠ. Odhaduje se, že více než 80% dětí romské populace navštěvuje zvláštní školu. Ze základní do zvláštní školy jsou romské děti přerazovány 28x častěji než ostatní děti. Děti, které se udrží na základní škole, ale 14x častěji propadají, což v praxi znamená, že značné procento dětí z této skupiny vychází ze základní školy v šestém, sedmém či osmém ročníku a tudíž nemají žádnou šanci přihlásit se do učební oboru. Existuje také velké procento dětí, které i když úspěšně absolvují zvláštní školu z nejrůznějších příčin nenastoupí do učiliště, nebo učiliště nedokončí. Romští rodiče někdy zcela záměrně znemožňují svému dítěti nastoupit do učení. Důvody bývají různé: nechtějí aby se jim dítě odcizilo, aby dojíždělo, nechtějí nebo nemají fin. možnosti nechat dítě na internátu. Dívky nedávají do učení z praktických důvodů, neboť chtějí, aby dcera pomáhala matce s dalšími dětmi.⁴²

Romské děti často neuspějí již v první třídě základní školy a buď musí opakovat ročník, nebo se uvažuje o jejich přerazení do zvláštní školy.

Nízká kvalifikační struktura romského obyvatelstva je všeobecně známá a vyplývá z řady příčin:

---

⁴¹ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 334 ISBN 80-902260-7-8

⁴² SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 340 ISBN 80-902260-7-8

- přístup ke vzdělání jako takovému (kočovný způsob neumožňoval jeho realizaci)
- predestinace příslušníků romské komunity na pomocné, nekvalifikované a méně kvalifikované práce s nižším ohodnocením, která nevytvářela tlak na získání vzdělání,
- zařazení v podnikové hierarchii na nejnižší okrajovou pozici nemotivovalo zaměstnané Romy k dalšímu vzdělávání pro zvýšení svého sociálního statusu v rámci podniku
- komunikační jazyková bariéra příslušníků romské komunity, kteří většinou neznají nezbytnou českou odbornou terminologii.⁴³

2.3 Romská kriminalita

Romská kriminalita má v sobě často zakódovány prvky podvodného či nesolidního jednání vůči příslušníkům majoritní společnosti. Tato činnost může být do jisté míry naplňována z onoho historického pravidla, že sociální schopnost a zralost šikovného Roma se projevuje mimo jiné – schopností oklamat nebo napálit „gádže“. Tato schopnost je v romském tradičním prostředí o to více ceněna, o co více je „napálení“ či „oklamání“ nápaditější a zábavnější.⁴⁴

Na počátku devadesátých let, kdy byly údaje o romské kriminalitě k dispozici, se pohyboval podíl Romů na celkové trestné činnosti v ČR okolo 16 %, zatímco na Slovensku dosahoval 28 %, což souhrnně znamenalo, že přibližně každý pátý obviněný byl Rom. Je zajímavé, že Romové se nepodíleli na všech trestných činech rovnoměrně.

---

⁴³ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 345 ISBN 80-902260-7-8

⁴⁴ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 436 ISBN 80-902260-7-8

Tabulka 1: Kriminalita Romů v letech 1989-1997.

Trestná činnost	Česká republika	Slovensko
Vloupání	22 %	40 %
Krádeže	19 %	36 %
Pohlavní zneužívání	20 %	40 %
Násilná trestná činnost	13 %	23 %

Zdroj: Štěchová, M., *Základy kriminologie* 1993

Jak častá a jaká je vůbec romská kriminalita, je dnes poměrně obtížně a nepřesně zjistitelné. Zákaz vykazování romské kriminality ve statistických ročenkách způsobil intenzivní tlak romských organizací, které si od tohoto kroku – bohužel mylně - slibovaly zklidnění veřejného mínění o Romech. Přes tyto zákazy je neoddiskutovatelným faktem, že se Romové každoročně podílejí na registrované delikvenci relativně větším podílem, než je tomu u majority. Na tomto faktu nezmění nic utajení statistik, jež o tomto faktu svědčí. Spíše naopak - lidé, kteří nekriticky ze všech deliktů a špatností viní Romy, se v prostředí nedostatku statistických údajů ohánějí svými odhady, čímž situaci nepravdivě vyhrocují.⁴⁵

Romská kriminalita je neoddiskutovatelně spojena i s prostým faktem, že Romové žijí často v takových životních podmínkách, které jsou pro kriminogenní chování jednoznačně příznivější.

---

⁴⁵ SOCIOKLUB. *Romové v České republice*. Praha: Sociopress, 1999. s 425 ISBN 80-902260-7-8

3 ROMOVÉ V BŘECLAVI

Břeclav je mým rodným městem. Má cca 26 000 obyvatel, rozkládá se na samém jihu Moravy, je charakteristická svým folklórem, dobrým vínem a krásnou přírodou lužních lesů.

Do všech těchto superlativ musím bohužel vsunout také problémy v soužití s romskou minoritou.

Většina Romů, kteří ve městě dnes žijí, přišla v několika migračních vlnách v rozmezí 50. až 80. let z různých částí Slovenska. V Břeclavi nyní dle pracovníků MÚ žije 600 – 1200 Romů asi v 72 domácnostech. Tito žijí rozptýleně ve všech částech Břeclavi. Romské rodiny ve většině případů nežijí koncentrovány s ostatními romskými rodinami ve stejných bytových domech, žijí naopak v bytových domech, které jsou obývány i neromy. Na území města nejsou žádné sociálně vyloučené romské lokality – tedy místa, kde by žily segregovány sociálně vyloučené romské rodiny a jež by byla předmětem stigmatizace ze strany ostatních obyvatel města. Břeclavští Romové nejsou homogenní skupinou ani komunitou.

Romská populace v Břeclavi má progresivní věkovou strukturu (jsou v ní výrazněji zastoupeny věkové vrstvy v předproduktivním věku, oproti „majoritní“ populaci přibližně dvojnásobně, a lze předpokládat, že se velikost romské populace bude zvyšovat.⁴⁶

3.1 Přístup romských dětí a mládeže ke vzdělávání

Předškolní vzdělávání

V Břeclavi nyní funguje 9 mateřských škol. Podle sdělení vedoucího školského odboru romské děti navštěvují všechna tato zařízení, přitom ještě před několika lety chodily romské děti do MŠ pouze vyjíměčně. V roce 2005 se objevily snahy o vytvoření komunitní školky pro romské děti. Nakonec dal MÚ přednost zařazování romských dětí do všech školek s tím, že těmto dětem bude dotováno stravné a školné. Do projektu bylo zapojeno 15 romských dětí. Podle názoru pracovníků MÚ projekt skončil neúspěšně. Předškolní příprava romských dětí se v současnosti nevěnuje ani žádná z místních neziskových organizací. Je to škoda, protože mezi pracovníky ZŠ a Pedagogicko-psychologické poradny existuje shoda, že jeden rok strávený v mateřské školce či přípravném ročníku výrazně zvyšuje šance romských dětí na úspěšné dokončení povinné školní docházky. Bez jakékoliv před-

---

⁴⁶ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

školní přípravy nastupují mnohé děti do prvních tříd ZŠ s handicapem, jež pak bez pomoci těžko dohánějí. Znevýhodňuje je především horší znalost češtiny, absence některých sociálních a někdy také hygienických návyků.

Základní vzdělávání

V Břeclavi je v současnosti šest základních škol a jedna základní škola praktická. Podle sdělení vedoucího školského odboru navštěvují Romové a Romky všechny breclavské školy. Škola, kde jsou významněji zastoupeni romští žáci, je ZŠ praktická Herbenova. Podíl Romů na celkovém počtu žáků se pohybuje kolem 40 %. Na škole působí také dva asistenti pedagoga. Většina romských žáků je na ZŠ praktickou přeřazována z jiných Základních škol, nejčastěji po prvním pololetí první třídy. Podle slov ředitelky si ostatní Základní školy snaží romské děti podržet co možná nejdéle, protože se samy potýkají s nedostatkem žáků. O přeřazení se proto snaží až v šestém a vyšších ročnících, kdy tyto děti přestávají zvládat především po výchovné stránce. Pokud je dítě klidné, ponechají si jej i když má problémy s učením. Ředitelka se domnívá, že některé jejich děti by bez problémů mohly chodit na „běžnou“ základní školu.

Romská mládež na středních školách

V Břeclavi se nalézají čtyři střední školy: gymnázium, obchodní akademie, SOU a SŠ Edvarda Beneše, 1 soukromé učiliště. Podle odhadu OSPOD v současné době nestuduje na Středních školách více než deset romských dětí. Na tříleté obory je přijat každý, kdo se přihlásí. „Úmrtnost“ romských studentů a studentek odhadují pracovníci školy na 50 %. Střední školy v Břeclavi, ani žádné jiné subjekty neposkytují romským studentům a studentkám žádnou formu podpory během studia, jejímž cílem by bylo udržet se na škole a dokončit ji.⁴⁷

Přístup na trhu práce

Celková populace breclavských Romů v aktivním věku čítá přibližně 350 osob. Jsou zde zařazeni:

- Dlouhodobě legálně zaměstnaní Romové
- Ženy na mateřské/rodičovské

---

⁴⁷ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

- Pečující osoby
- Osoby s plným invalidním důchodem
- Osoby ve výkonu trestu
- Podnikatelé
- Ostatní skupiny (samoživitelé, osoby s částečným invalidním důchodem)

3.2 Romové na trhu práce v Břeclavi

Jihomoravský kraj patří mezi regiony, v nichž je míra nezaměstnanosti nejvyšší a situace na trhu práce je dlouhodobě nepříznivá. Od poloviny devadesátých let se navíc zvyšuje podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob, kdy v roce 1994 činil 17,7 % a například v roce 2005 již 42,2 %. Trh práce v Břeclavi byl kvůli výrazné zemědělské orientaci regionu z počátku devadesátých let zasažen vysokými mírami nezaměstnanosti. Mezi uchazeče a uchazečky s nízkým vzděláním přitom náleží většina nezaměstnaných Romek a Romů. Odhadovaný počet nezaměstnaných břeclavských Romů v evidenci ÚP Břeclav byl v prosinci 2007 114 osob a v lednu 2008 122 osob. Drtivá většina těchto Romů (87 %) dosáhla nevyšší základního vzdělání, což je oproti neromům značně diskvalifikuje na trhu práce. V té době pouhých 11 % břeclavských Romů dokončilo střední školu bez maturity, nejčastěji na dvouletých či tříletých učebních oborech. Jen asi dvě procenta břeclavských Romů v aktivním věku má maturitu.

Věková struktura nezaměstnaných Romů v roce 2008.⁴⁸

do 25 let	20 %
26-35 let.....	22 %
36-45 let.....	18 %
46-50 let.....	7 %
nad 50 let.....	12 % ⁴⁹

---

⁴⁸ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

⁴⁹ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

3.3 Problematika bydlení romské populace v Břeclavi.

Jak jsem již uvedl, Romové žijí roztroušeně ve všech částech Břeclavi. Terénním šetřením z roku 2008 bylo napočítáno celkem 72 romských domácností. Naprostá většina Romů žila v bytech ve vlastnictví města (odhadem se jedná o 60 ze 72), v bytech ve vlastnictví Stavebního bytového družstva žilo 5 romských rodin a zhruba 7 bytů bylo v soukromém vlastnictví majitelů či samotných Romů. Průměrný počet neromů na domácnost je 1,86, zatímco průměrný počet členů romské domácnosti činil 5,73. Z terénního šetření také vyplynulo, že většina Romů žije v menších bytech o velikosti 2+1. Lze tedy konstatovat, že řada romských domácností je přeplněna. Z toho plyne několik následků:

- rychlejší opotřebování bytového zařízení,
- nevyhovující podmínky pro školní přípravu dětí,
- vyšší potenciál vzniku napětí a konfliktů mezi členy domácnosti, nebo mezi ostatními nájemníky domu.

Dalším zjištěním bylo, že podstatná část bytů, které obývají Romové, je ve špatném technickém stavu. Toto souvisí s výše zmiňovanou přeplněností bytů. Mnohé domácnosti jsou vícegenerační z důvodu snížených šancí mladší generace pořídit si vlastní byt, vzhledem k omezené nabídce obecních bytů. Přidělování obecních bytů probíhá podle seznamu žadatelů o nájem bytu. Byty jsou přidělovány na základě rozhodnutí Rady města, která rozhoduje podle doporučení Domovní správy a bytové komise. V roce 2008 bylo v seznamu žadatelů 298 osob, z čehož bylo 22 Romů.

Žádost o nájem bytu může podat osoba, která:

- není nájemcem či vlastníkem obecního, družstevního či jiného bytu(domu)
- jejichž manžel/ka nevlastní a není nájemcem bytu/domu a která nemá dluh vůči městu Břeclav či vůči jím zřizovaným organizacím.⁵⁰

Právě poslední kritérium představuje pro Romy bariéru, protože přibližně polovině romských domácností je u Domovní správy zadlužena. Celkový počet přidělených bytů se ročně pohybuje okolo 29, z čehož se Romům přidělují zhruba 3-4 byty.

---

⁵⁰ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

Město Břeclav v současné době neplánuje vlastní bytovou výstavbu, stejně tak nemá plán výstavby sociálního bydlení.

Neplatičství

Neplatičství představuje v mnoha obcích České republiky jeden z nejčastějších důvodů vystěhování romských domácností z původních bytů, což v některých případech vede k jejich následné koncentraci v domech nižší kvality a k postupnému vzniku sociálně vyloučených lokalit. V Břeclavi tomu tak není, přesto je velmi důležité věnovat této problematice velkou pozornost, mimo jiné proto, že to ukazuje na sociální situaci zdejší romské populace. Neplatičství v obecních bytech či domech je rozšířeno jak mezi neromskými tak i romskými nájemníky. U Romů však dlužné částky dosahují vyšších hodnot než u neromských obyvatel. Nejčastěji se jedná o dluhy za služby a odvoz odpadu. Podíl neplaticích domácností v rámci městských bytů v současné době činí 11 %, přibližně pětina z neplaticích jsou domácnosti romské. Z 60 romských domácností v obecních bytech je zadluženo 31 tedy 51,6 %.

V případech neplatičství postupuje Domovní správa těmito postupy:

- Splátkový kalendář – je využíván dostatečně a Domovní správa s ním má dobré zkušenosti. Během posledních pěti let se zvýšil počet případů jeho využití. Správa se však setkává s jeho nepravidelným splácením.
- Institut zvláštního příjemce – peníze jsou strhávány z dávek státní sociální podpory, tento nástroj lze využívat i bez souhlasu klienta, o čemž Domovní správa není informována, má však zkušenosti, že se klienti IZP spíše brání.
- Nájemní smlouva na dobu určitou – přechod ze smlouvy na dobu neurčitou na kontrakt na dobu určitou se aplikuje především u „problémových“ nájemníků – dlouhodobých neplatičů. Smlouva na dobu určitou se pak následně prodlužuje.
- Opuštění penále z prodlení – je možné na základě rozhodnutí rady či zastupitelstva. Domovní správa ho doporučuje u klientů, u kterých vidí snahu svou situaci řešit. Penále se odpouští po započetí jeho splácení. Tento nástroj není dostatečně využíván.
- Instalace měřičů spotřeby energií ke každé bytové jednotce – Měřiče jsou využívány u problematičtějších nájemníků, například v bytech IV. bytové kategorie. Tento

nástroj je podle Domovní správy komplikovaný a není z její strany vnímán jako účinný.

Byty IV. bytové kategorie v Charvátské Nové Vsi

Jako náhradní bydlení pro neplatiče z městských bytů město Břeclav v roce 2001 zřídilo holobyty v městské části Charvátská Nová Ves. Objekt se nachází několik set metrů za samotnou obcí (je zde tedy patrné prostorové vyloučení). Jedná se o bývalý kravín, který obec nákladně zrekonstruovala, aby byl způsobilý pro nové účely. Nachází se v něm 19 bytových jednotek. Holobyty jsou rodinám neplatičů přidělovány na základě soudního rozhodnutí. V době terénního šetření zde žily pouze čtyři romské rodiny s dětmi, přičemž všechny platily nájemné nepravdělně a jsou zadluženy u Domovní správy – se všemi je sjednán splátkový kalendář. Dříve žilo v holobytech více rodin (začátkem roku 2006 zde žilo cca 60 osob). Většina z nich si ale v průběhu minulých dvou let pořídila rodinné domy v Břeclavi a okolí. Jejich nákup zprostředkoval jeden břeclavský podnikatel. Vzhledem k tomu, že se jednalo o chronické neplatiče, kterým se nedařilo splácet dluhy je zde předpoklad, že si peníze na koupi domů půjčili a nyní půjčku splácí.⁵¹

V objektu holobytů se nachází jednopokojové a dvoupokojové byty. Nájemné za jednopokojový byt činilo v roce 2008 – 247,- Kč za měsíc, za dvoupokojový byt 517,- Kč. V pokojích se topí přímotopy a každá domácnost má svůj vlastní elektroměr. Elektřina se platí přímo provozovateli. Vzhledem ke způsobu vytápění jsou částky za vytápění značně vysoké a představují velkou část výloh domácností. Dále platí každá osoba za vodné a stočné a za elektřinu ve společných prostorách.⁵²

V objektu je společná kuchyň, která však není obyvateli využívána. Dále se nachází v bytech WC a umývárna pro ženy a muže se studenou vodou a s podlahovým vytápěním. Tyto prostory jsou společné pro všechny nájemníky. V holobytu bydlí správce, který objekt spravuje a dohlíží na pořádek. Správce má za úkol psát týdenní výkazy o dění na holobytech. Mezi správcem a nájemníky panuje neustále napětí. Provoz objektu je finančně poměrně náročný. V roce 2007 dosáhly náklady Domovní správy na provoz 346 756 Kč. Tyto náklady nejsou pokryty nájmem. Samostatně se pak rozúčtovávají mezi nájemníky

---

⁵¹ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

⁵² GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

náklady na elektřinu, vodné, vývoz septiku a žárovky, které činí 217 586,- Kč. Obec se neustále potýkala s poruchami zařízení domu a se stížnostmi na nájemníky.

Objekt už není v současné době využíván, nebydlí zde žádný nájemník.⁵³

---

⁵³ GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část DP pojednává o vztazích a společném soužití mezi členy minority a členy majoritní společnosti v Břeclavi. Při výzkumu jsem čerpal z projektu GAC. (Projekt „Strategie integrace romské populace v Břeclavi.“) a také z výzkumu Interetnických vztahů, který se uskutečnil na Fakultě sociálních studií Masarykovy univerzity v letech 2000 – 2001. V souvislosti s těmito poznatky jsem se zaměřil na současný stav soužití Břeclavanů a minorit. Sociálně-psychologický výzkum jsem prováděl v multietnických částech Břeclavi. Tyto části jsou vyhledávané, nebo hustěji obydlené právě minoritami (a dochází zde k častým konfliktům a roztržkám).

Cílem výzkumu nebylo identifikovat viníky a oběti, rozhodl jsem se zmapovat souvislosti v dané problematice a rozšířit a upřesnit stávající informace o výsledky výzkumného šetření. Výsledkem je analýza dat a faktů o soužití minoritních a majoritních obyvatel vycházející z výpovědí lidí, pro které je multietnické soužití každodenní realitou, protože žijí buď ve společných domech, nebo v blízkém sousedství. Vzájemné postoje jsem sledoval jak u majority, tak u minority. Konečná analýza konkrétních zkušeností ze soužití romských a majoritních obyvatel poskytuje závažné poznatky pro pochopení některých specifíků, které multietnické soužití přináší.

Při posuzování vzájemných zkušeností jsem se zaměřil na několik aspektů kontaktu. Zajímalo mě zejména:

1. Přijatelnost/nepřijatelnost národnostních menšin, atmosféra soužití v Břeclavi.
2. Do jaké míry přicházejí minoritní a majoritní sousedé do vzájemného kontaktu.
3. Vyskytují-li se konflikty (jak často a čeho se týkají).
4. Jaké jsou představy občanů Břeclavi na řešení problémů v soužití mezi minoritou a majoritou.

Na základě teoretických konceptů v úvodní části práce jsem stanovil následující **hypotézy**, které byly dotazníkovým šetřením dále prověřovány:

H1: Majoritní obyvatelé jsou s bydlením v multietnické části Břeclavi spokojeni.

H2: Kontakty obyvatelů majority s obyvateli minority jsou minimální.

H3: Konflikty majority a minority se týkají nejčastěji konkrétních problémů v domě.

H4: Majoritní obyvatelé Břeclavi vidí perspektivu ve vzájemném porozumění.

Z výše uvedených hypotéz vyplynuly následující **úkoly**:

- a) dotazníkovým šetřením zjistit spokojenost/nespokojenost se soužitím většinové majority s minoritou v konkrétních částech (ulicích) Břeclavi,
- b) zjistit míru kontaktů mezi majoritou a minoritou,
- c) zjistit spouštěče konfliktů, jejich častost a obsah,
- d) zjistit, která vhodná řešení a další opatření by napomohli ke spokojenému společnému soužití.
- e) analyzovat výsledky dotazníkového šetření na statistickém základě.

4 METODY A TECHNIKY VÝZKUMU, VÝZKUMNÝ VZOREK

Pro potřeby práce jsem shromáždil primární a sekundární data. Primární informace jsem získal vlastním výzkumem na základě osobního dotazování formou dotazníku. Sekundární informace jsem čerpal z internetu, webových stránek a z odborné literatury.

4.1 Aplikovaná metoda

Výzkumná část byla realizována technikou dotazování – formou písemného dotazování. Tvorbě dotazníku jsem věnoval mimořádnou pozornost. Při jeho sestavování jsem vycházel z již uvedených analýz, také jsem vycházel z konzultací s romskými poradci a sociálními pracovníky. Vlastní dotazování se uskutečnilo v období od 10. do 21. ledna 2013 v částech Břeclavi, kde je v soužití Romů a majority nejvíce zaznamenaných problémů. Oslovil jsem minoritní i majoritní občany, kteří žijí v sousedství. Získané odpovědi jsou podloženy osobní, opakovanou zkušeností a přinášejí závažný vhled do smýšlení romské etnické menšiny o sobě, ale také o svém vnímání majoritních spoluobčanů. Totéž platí o vnímání a vztahu majority k romské minoritě.

Dotazník (viz příloha č. 1) obsahuje celkem 11 otázek, které jsem formuloval na základě stanovených hypotéz. Otázky byly vytvořeny na základě teoretických konceptů zpracovaných v první části práce. Správné formulace otázek, důležité pro pochopení při vyplňování respondenty, jsem konzultoval se sociálními kurátory Městského úřadu Břeclav.

V rámci dotazování jsem použil uzavřené otázky (respondenti měli na výběr různé varianty odpovědí a jednu z nich volili) a 1 otázku polootevřenou, kde respondenti mohli doplnit odpověď vlastními slovy. Tato otázka je věnovaná zjištění aktuálního řešení v problematice multietnického soužití. V dotazníku jsou dále obsaženy otázky identifikační, týkající se věku, konkrétního místa a délky bydlení v dané oblasti (ulici).

Cílem písemného dotazování bylo ověření předcházejících hypotéz a jejich zhodnocení.

4.2 Výzkumný vzorek, zdroje a typy dat

Výzkum se týkal 3. oblastí města Břeclav. V každé ze tří lokalit (ulice: Riegrova, Slovác-
ká a sídliště Na Valtické) bylo osloveno k vyplnění dotazníku 30 občanů minority a 30
občanů majority, různé věkové struktury (podmínkou bylo dosažení plnoletosti). Z celko-
vého počtu 180 dotazníků se vrátilo 154 správně vyplněných dotazníků. 26 dotazníků se
vrátilo špatně vyplněných, nebo zcela prázdných a nebyly proto zařazeny do výsledků vý-
zkumu. Dotazníky byly distribuovány sociálními kurátory v období prosinec 2012 – leden
2013, v daných lokalitách.

4.3 Výsledky šetření a jejich interpretace, závěr výzkumu

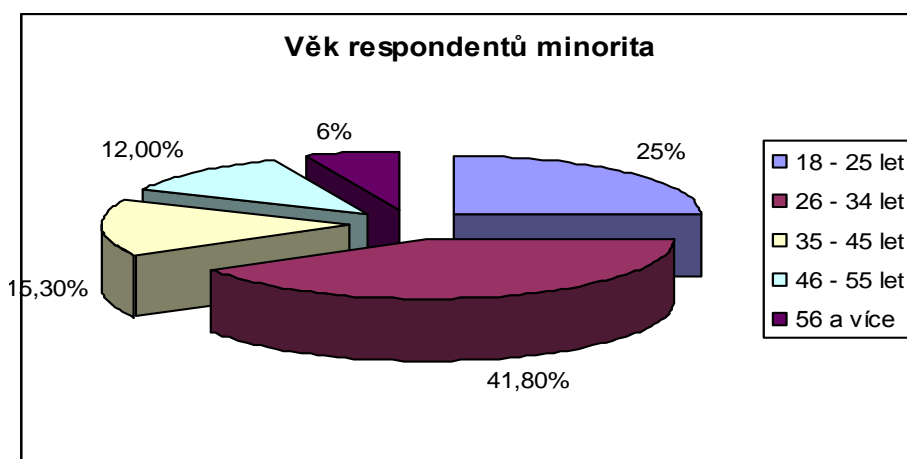
V dotazníku jsem použil tři identifikační otázky (8, 9, 10), které jsem zaměřil na věk re-
spondentů, konkrétní adresu bydliště a délku bydlení na konkrétní adrese.

4.4 Identifikační údaje

Otázka č. 10 - Můj věk je:

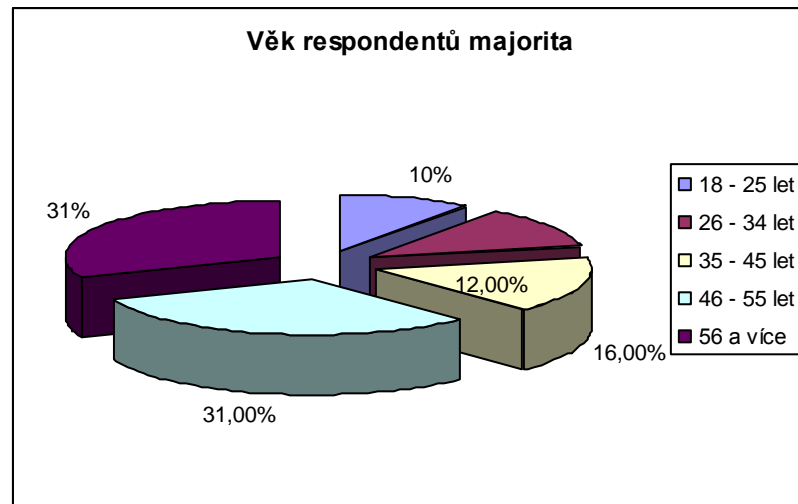
Ve výzkumu jsou zastoupeny všechny věkové kategorie, největší počet respondentů u rom-
ské minority ve všech lokalitách zastupují kategorie s věkem 18 – 25 - 25 % a 26 – 34 let
41,80 %. U majority jsou nejvíce zastoupeny kategorie 45 – 54 let, 55 a více let s 31 %.
Tento stav může souviset s celkovým demografickým stavem v ČR. Zatímco majoritní
společnost stárne, Romská minorita má největší zastoupení v produktivním a předproduk-
tivním věku.

Graf č. 2: Věkové rozložení respondentů - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 3: Věkové rozložení respondentů - majorita

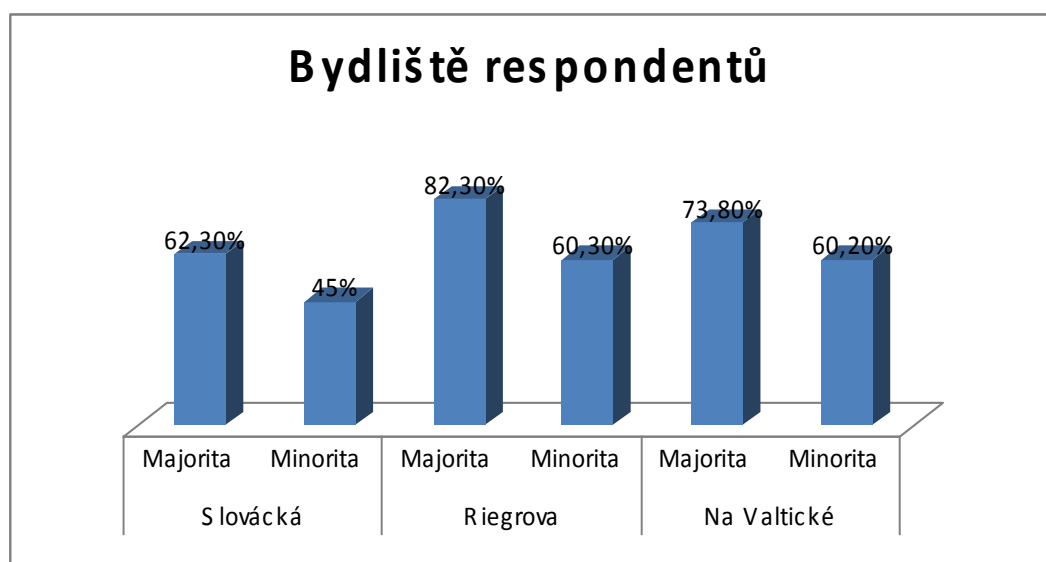

Zdroj: vlastní

Otázka č. 8 - Adresa současného bydliště respondentů.

Do výzkumu byly zařazeny 3 ulice (lokality), které jsou dle hodnotící zprávy Městské policie nejvíce frekventované v oblasti konfliktů, mezi majoritou a minoritou. Tyto adresy nejsou oblíbeny u obyvatelů Břeclavi a byty a nemovitosti jsou ve srovnání s ostatními částmi Břeclavi hůře prodejné a poměrně laciné.

Graf č. 4: Bydliště respondentů minorita/majorita

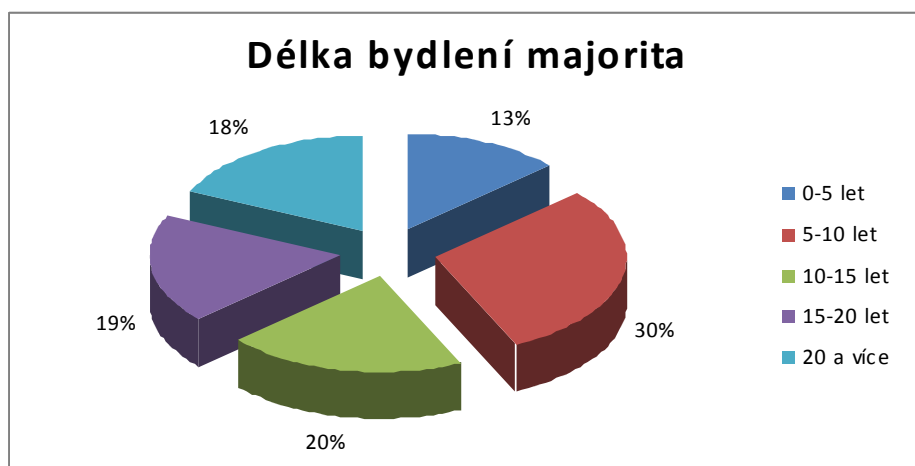
Zdroj: vlastní

Otázka č. 9 - Délka bydlení v dané ulici (lokality)

Údaje o délce bydlení v dané ulici vypovídají především o míře fluktuace a usazování se v dané ulici (lokality). Z výsledků výzkumu je patrné, že u majority je celková délka bydlení na jednom místě podstatně vyšší než u minority. Zatímco u majority je délka bydlení do 5 let 13% u minority je výsledek 40 %.

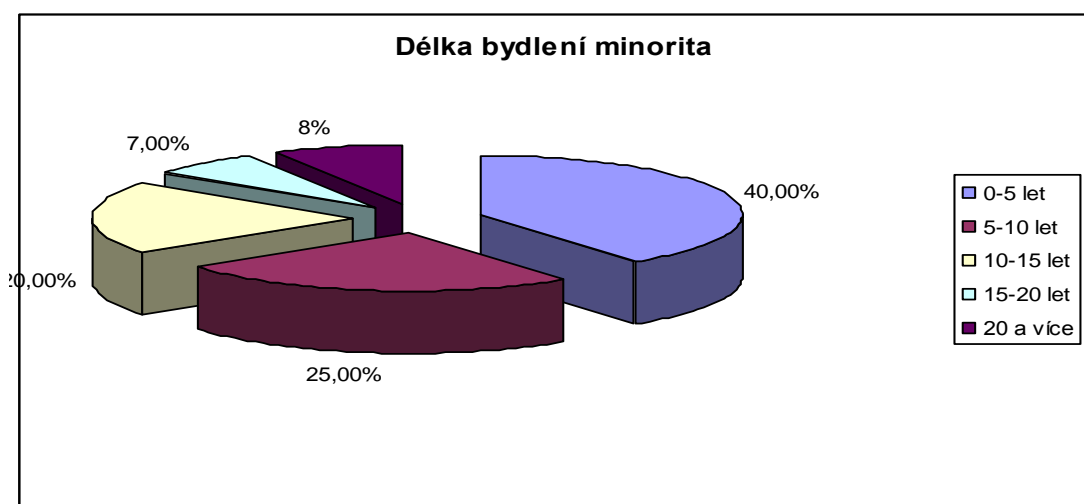
20 a více let žije na jednom místě u majority 18 %. U minority je to pouze 8%.

Graf č. 5: Délka bydlení v dané ulici - majority

Zdroj: vlastní

Graf č. 6: Délka bydlení v dané ulici - minority

Zdroj: vlastní

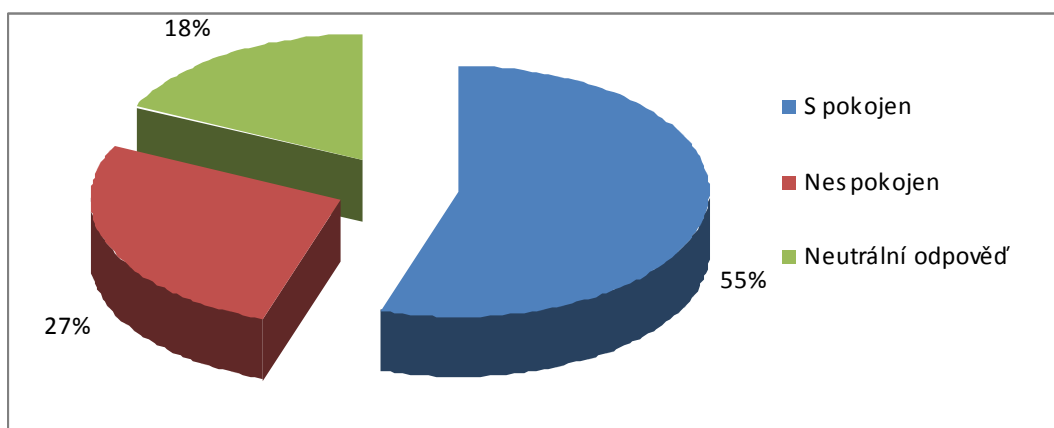
4.5 Společné soužití

Otázky č. 1,2,3 se zabývají celkovou spokojeností s bydlením a společným soužitím majority a minority v Břeclavi.

Otázka č. 1 – Bydlím v multietnické části (ulici) v Břeclavi, s bydlením zde jsem:

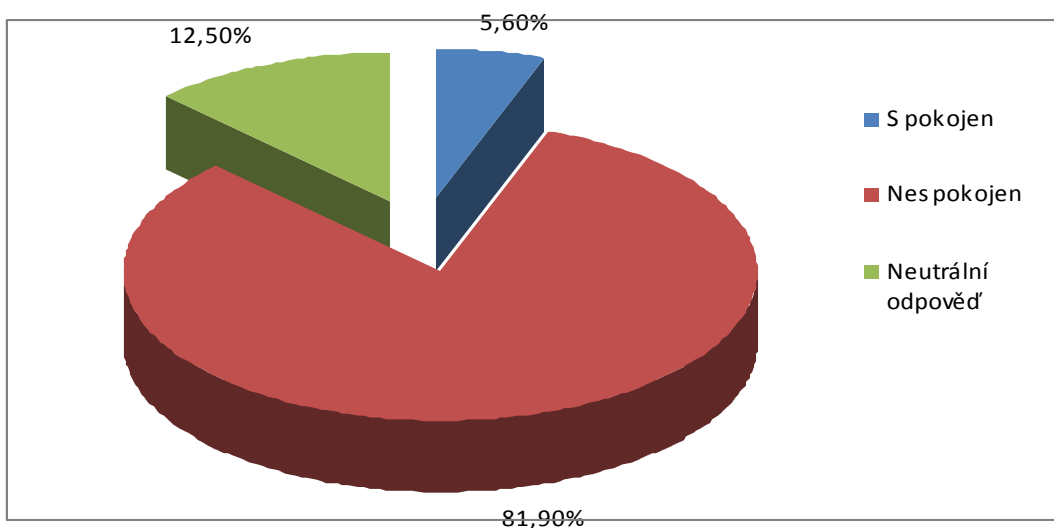
Otázka je zaměřená na spokojenost s bydlením v multietnických částech (ulicích) Břeclavi. Výzkum byl prováděn v ulicích Riegrova, Slovácká a na sídlišti Na Valtické. Je patrné, že minorita je s bydlením v daných ulicích z 55% spokojena. 27% obyvatel minority je nespokojeno a 18% dotazovaných respondentů minority zvolilo neutrální odpověď.

Graf č. 7: Spokojenost s bydlením - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 8: Spokojenost s bydlením – majorita

Zdroj: vlastní

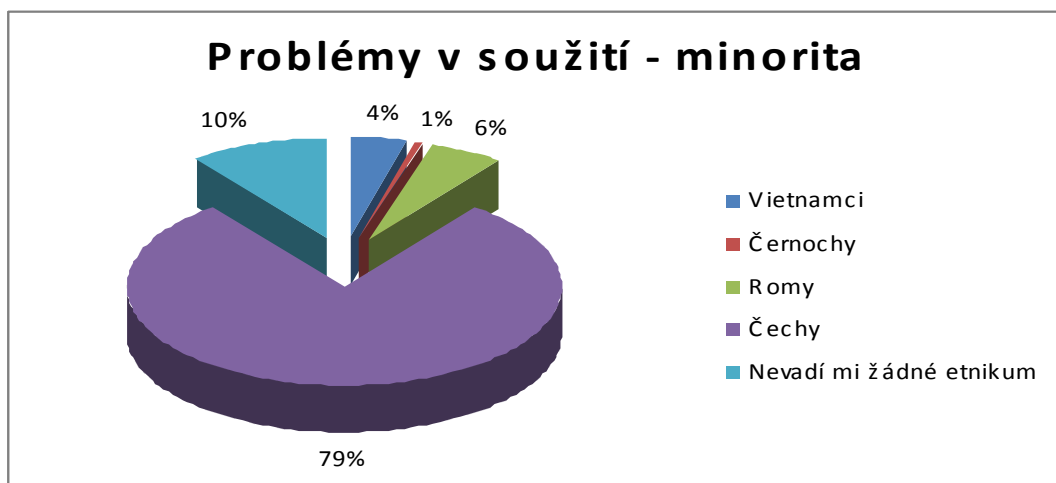

Ve srovnání majorita v této otázce odpověděla spíše v negativním smyslu. Celých 81,90 % majoritních obyvatel se vyjádřilo, že jsou s bydlením ve své ulici nespokojeni. 12,50 % se vyjádřilo neutrálně a pouze 5,60 % obyvatel je spokojeno.

Otázka č. 2 – Jako problematické označují soužití s:

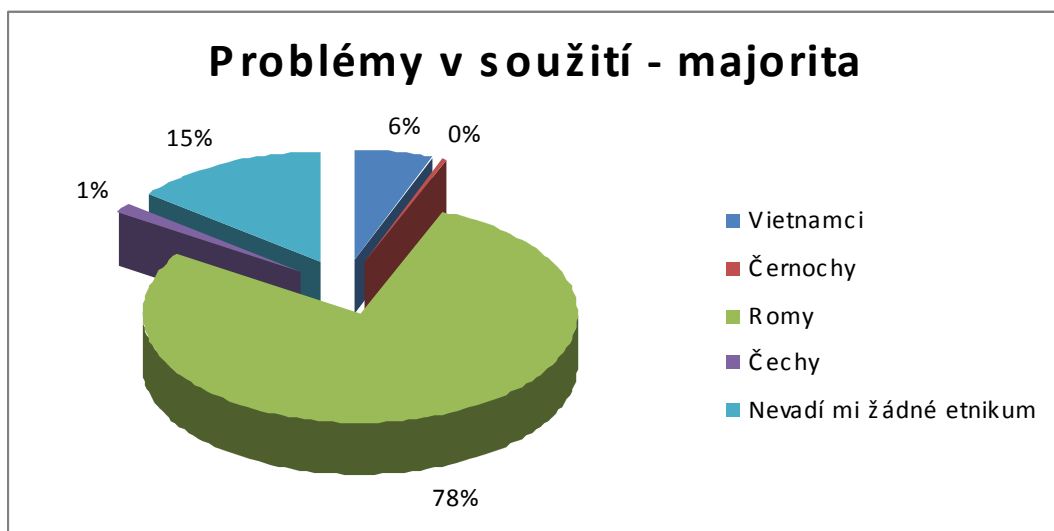
Otázka č. 2 zkoumá otevřenost romských a majoritních respondentů vůči jiným etnickým skupinám. Minoritní obyvatelé označují v 79 % problémy v soužití s Čechy, 4 % byli označení Vietnamci, 10 % nevadí žádné etnikum a co je překvapující tak 6 % výsledek v problematickém soužití s Romy.

Graf č. 9: Problémy v soužití – minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 10: Problémy v soužití – majorita

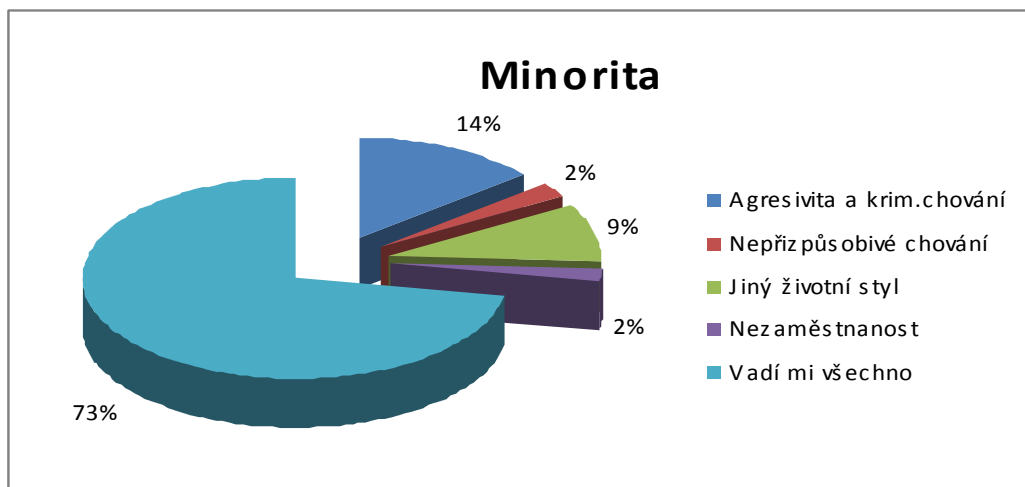

Zdroj: vlastní

Majorita označila problémy v soužití v 78 % s Romy, v 6 % s Vietnamci, 15 % nevdí žádnému etniku a 1 % označilo problematické soužití s Čechy. Domnívám se, že postoje k problematice soužití jsou formovány na základě konkrétních zkušeností, ale promítají se do nich zřejmě i zkušenosti tradované. Z tohoto důvodu mě zajímalo, co konkrétně vadí respondentům (příčiny problémů).

Otázka č. 3 - U zvoleného etnika (národnosti) mi vadí nejvíce:

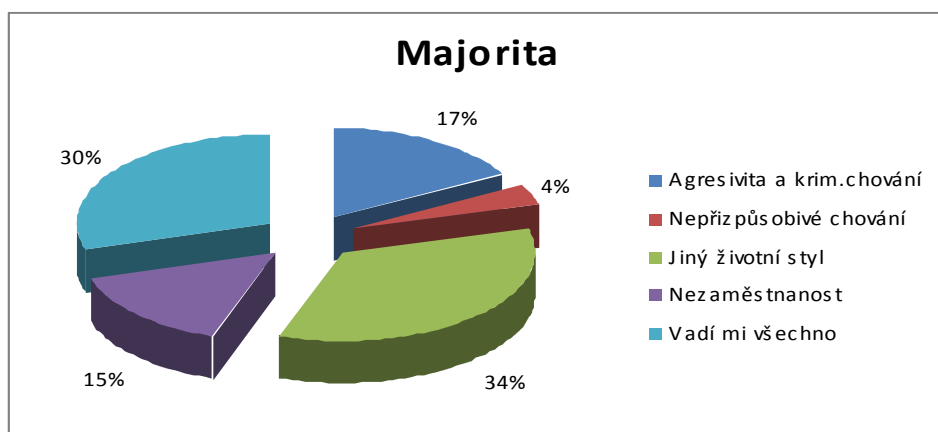
Graf č. 11: Příčiny problémů - minorita

Zdroj: vlastní

Minorita u této otázky 73 % zvolila odpověď „vadí mi všechno“. Shodně 2 % označila nepřizpůsobivé chování a nezaměstnanost. 9 % označila jiný životní styl. Majorita v 34 % spatřuje příčinu problémů v jiném životním stylu, 30 % vadí všechno, 17 % vadí agresivita a kriminální chování a 15 % respondentů spatřuje největší problém v nezaměstnanosti.

Graf č. 12: Příčiny problémů - majorita

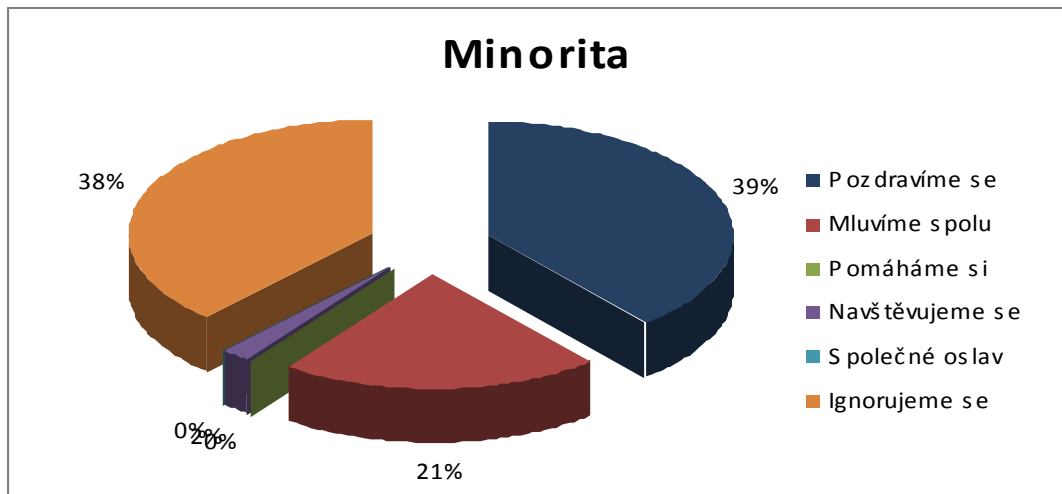

Zdroj: vlastní

4.6 Otevřenost ke kontaktům

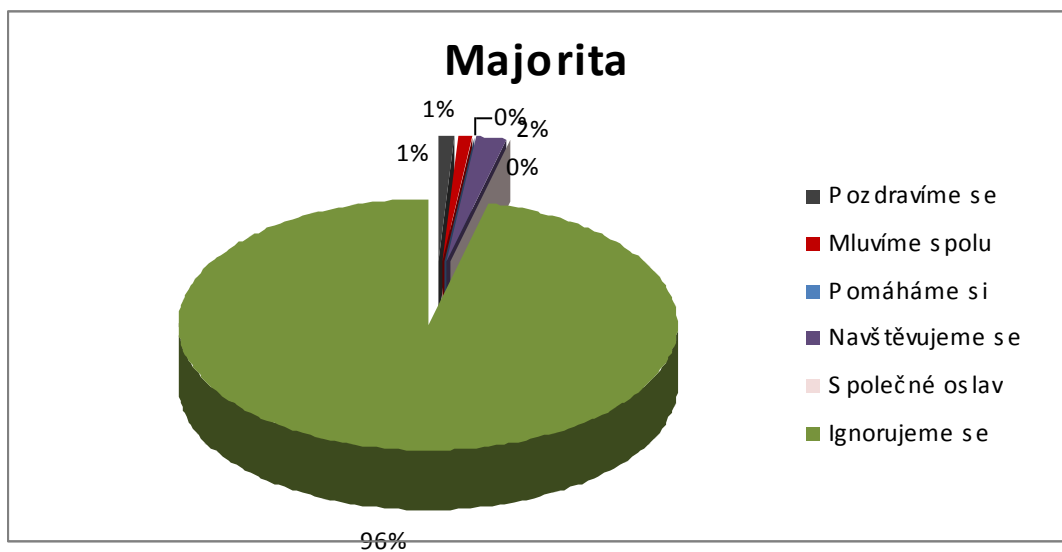
O vztazích a způsobu života v dané lokalitě může mnohé vypovědět vzájemná otevřenost sousedů. Forma kontaktů a okolnosti za kterých se setkávají mohou být důležitým vodítkem pro pochopení vzájemných vztahů. Otázka č. 4 zkoumá otevřenost ke kontaktům mezi majoritou a minoritou.

Graf č. 13: Otevřenost ke kontaktům - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 14: Otevřenost ke kontaktům - majorita

Zdroj: vlastní

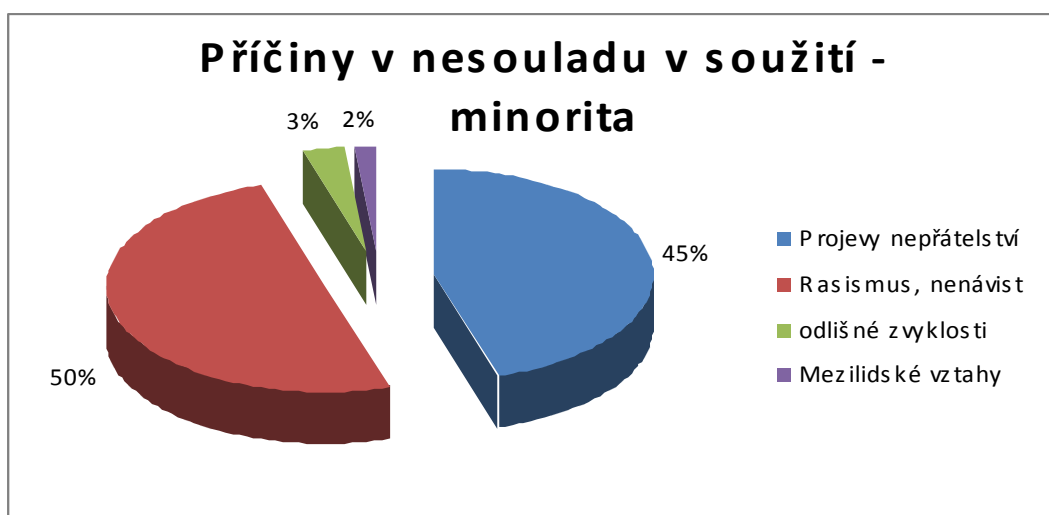
Dle grafu je patrné, že majorita udržuje se svými sousedy jen povrchní kontakty a spíše minoritu ignorují. Oproti tomu občané minority projeví větší otevřenost ke kontaktu s majoritními sousedy. Vysvětlením může být, že romští respondenti interpretují realitu jiným způsobem. Situaci se snaží vidět, nebo prezentovat pozitivněji, než jak ji vidí majoritní sousedé.

4.7 Příčiny nesouladu

Otázka 4.1 - Jako hlavní příčinu v nesouladu soužití považují:

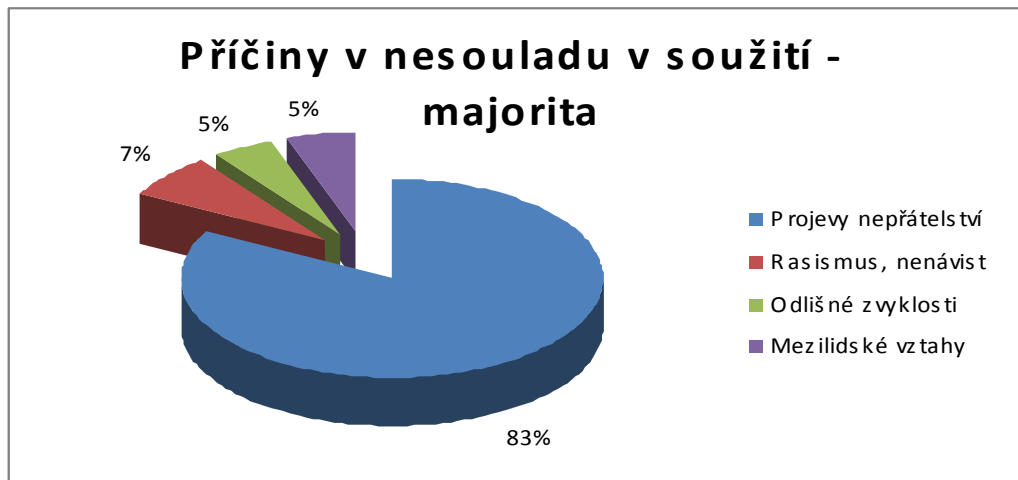
Pochopit problémy nespokojenosti v soužití majority a romské menšiny může z části přispět objasnění důvodů či okolností, pomocí kterých si každá ze skupin vykládá podstatu konfliktů. Zjistil jsem, že romští respondenti uvádí jako nejčastější příčinu nesouladu v soužití 50 % rasismus a nenávisť, 45 % projevy nepřátelství. Mizivým procentem označili odpověď odlišné zvyklosti a mezilidské vztahy. Majorita celými 83 % označila jako hlavní příčinu v nesouladu projevy nepřátelství. 7 % majoritních respondentů uvedlo že příčinou v nesouladu v soužití je rasismus, po 5 % získala odpověď mezilidské vztahy a odlišné zvyklosti.

Graf č. 15: Příčiny nesouladu v soužití - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 16: Příčiny nesouladu v soužití-majorita

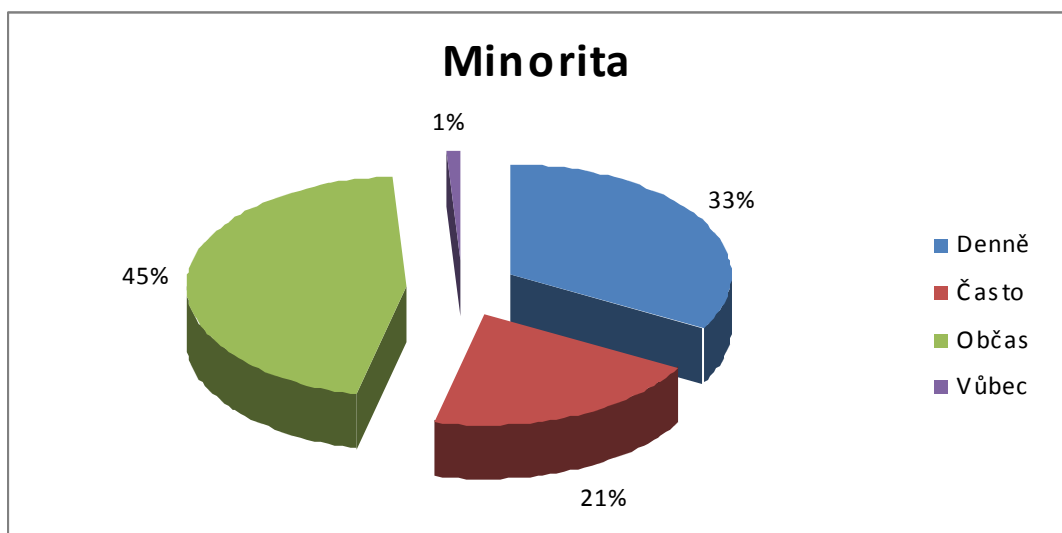
Zdroj: vlastní

4.8 Frekvence konfliktů

Další otázkou, která zkoumá vzájemné soužití Romů a Čechů se otázka hledající odpověď na frekvenci konfliktů. Frekvence sporů souvisí také se spokojeností či nespokojeností se sousedy.

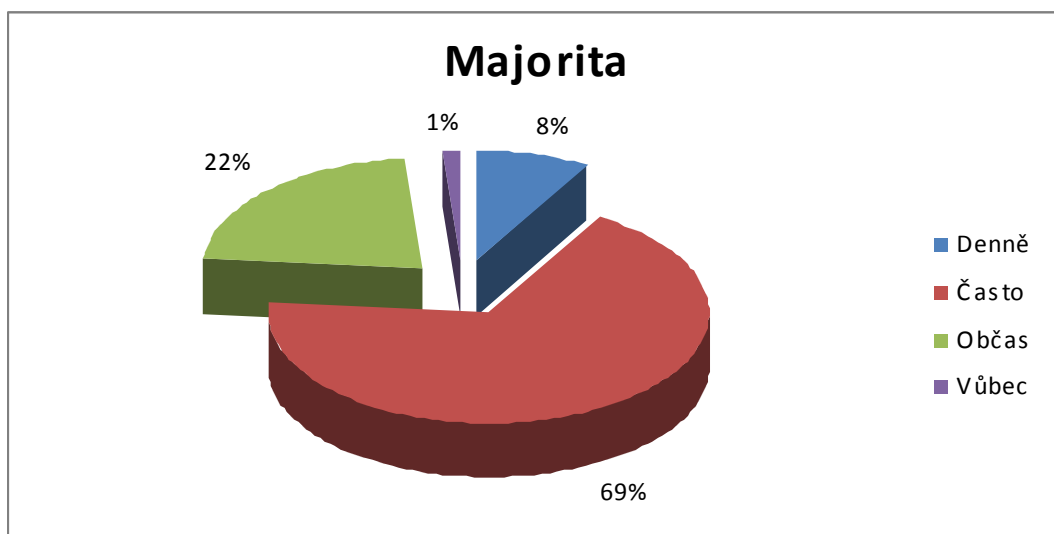
Otázka č. 5 - Konflikty se sousedy máme:

Graf č. 17: Konflikty se sousedy - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 18: Konflikty se sousedy - majority

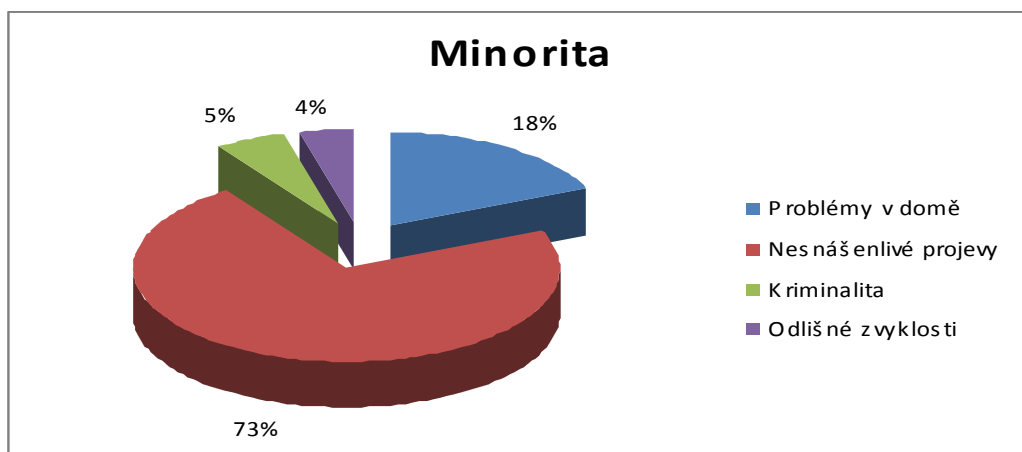
Zdroj: vlastní

Minorita označila četnost konfliktů mezi majoritou následovně: 45 % respondentů uvedlo, že konflikty s majoritou mají občas, 33 % minoritních respondentů označilo, že konflikty se vyskytují denně, 21 % se domnívá, že konflikty jsou časté. Pouze 1 % označilo odpověď vůbec. Majorita označila konflikty jako časté v 69 %, 22 % respondentů majority uvedlo, že konflikty se vyskytují občas, 8 % si myslí, že četnost je denní a pouze jedno procento uvedlo, že se konflikty nevyskytují vůbec.

4.9 Příčiny konfliktů

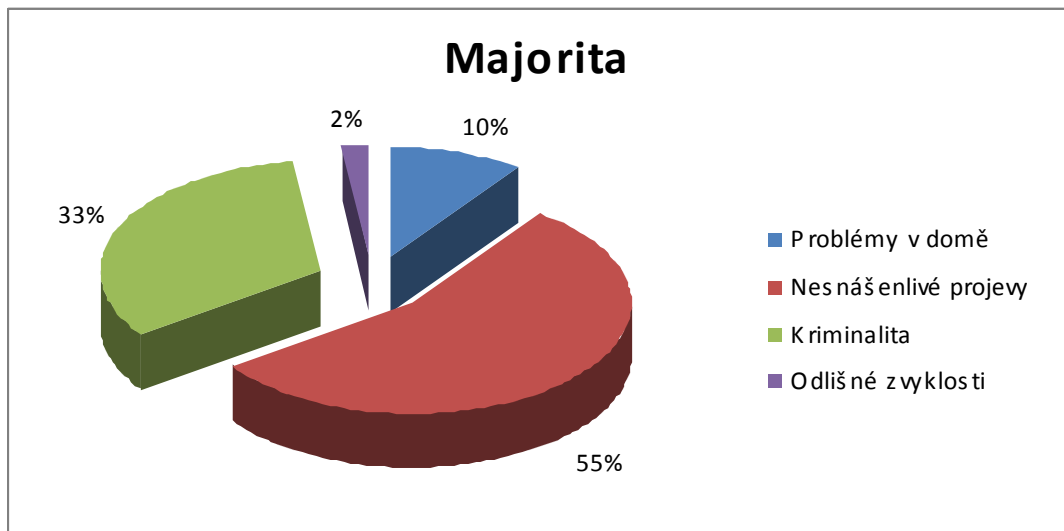
Otázka č. 6 - Mezi příčiny nedorozumění a konfliktů ve společném soužití patří:

Graf č. 19: Příčiny nedorozumění a konfliktů - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 20: Příčiny nedorozumění a konfliktů – majorita

Zdroj: vlastní

Je patrné, že minorita i majorita vnímá vznik konfliktů, jejich intenzitu a příčiny podobně.

Minorita označila nejčastěji a to v 73 % jako příčinu vzniku konfliktů nesnášlivé projevy, 18 % respondentů minority si myslí, že příčinou jsou konkrétní problémy v domě, 5 % respondentů uvedlo kriminalitu a 4 % uvádějí, že příčinou jsou odlišné zvyklosti.

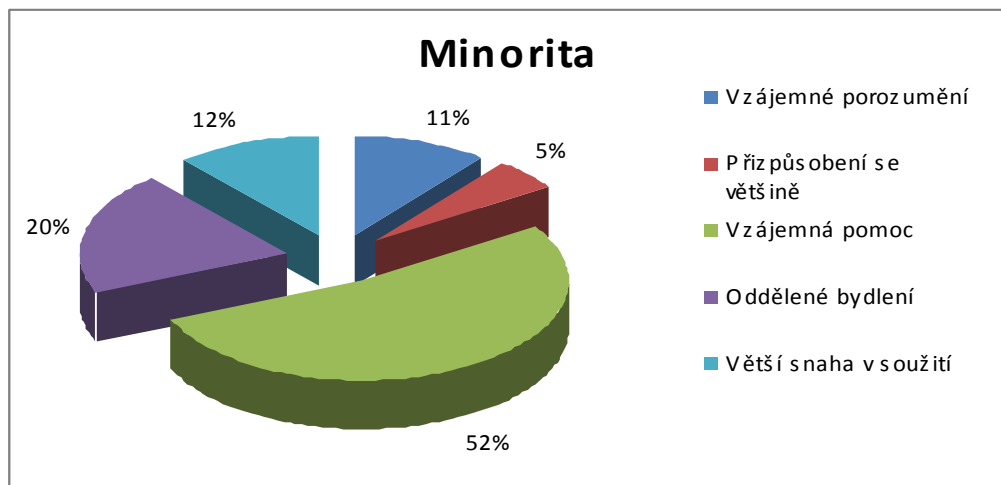
Majorita označila také nejčastěji nesnášlivé projevy a to v 55 %. 33 % označilo kriminalitu, 10 % si myslí, že příčinou jsou konkrétní problémy v domě a 2 % označilo odlišné zvyklosti.

4.10 Způsoby řešení konfliktů

Jak Romové, tak majorita ale vnímají, že si dobře nerozumějí. Proto jsem uvedl jako poslední otázku v dotazníku otázku nejlepšího řešení.

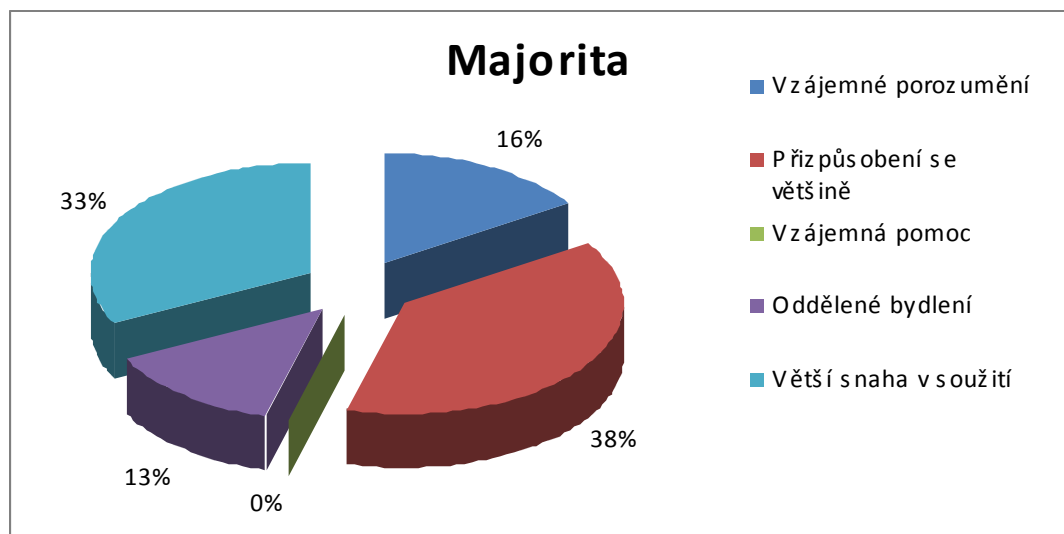
Otázka č. 7 - Jako nejlepší řešení v soužití majority s minoritou považují:

Graf č. 21: Řešení v soužití majority s minoritou - minorita

Zdroj: vlastní

Graf č. 22: Řešení v soužití majority s minoritou - majorita

Zdroj: vlastní

Minorita z 52 % spatřuje řešení problémů ve vzájemné pomoci, 20 % respondentů uvedlo řešení v odděleném bydlení, ostatní uvedli řešení ve vzájemném porozumění (11 %) a ve větší snaze ve společném soužití (12 %). Oproti tomu majorita vidí v 38 % řešení v přizpůsobení se většině, v 33 % ve větší snaze v soužití, 16 % uvedlo jako řešení vzájemné porozumění a 13 % uvedlo jako řešení oddělené bydlení.

U otázky č. 7 byla možnost napsat vlastní řešení. Nikdo z respondentů této možnosti nevyužil.

5 VERIFIKACE HYPOTÉZ

H1: Majoritní obyvatelé jsou s bydlením v multietnické části Břeclavi spokojeni.

Na základě vyhodnocení otázky č. 1, která se zabývá spokojeností s bydlením v dané lokalitě lze konstatovat, že majorita je s bydlením ve své ulici z téměř 82 % nespokojena. Pouhých 12,5 % majoritních obyvatel je s bydlením spokojeno. 5,6 % respondentů uvedlo neutrální odpověď.

Tato hypotéza se falzifikovala.

H2: Kontakty obyvatelů majority s obyvateli minority jsou minimální.

Kontakty mezi majoritou a minoritou se zabývá otázka č. 4. Z výsledků výzkumu je patrné, že majoritní obyvatelé v téměř 96 % své sousedy ignoruje, 1 % respondentů uvedlo, že se pozdraví a 1 % uvedlo, že spolu mluví. Varianta vzájemné pomoci, návštěv a společných oslav byla vyhodnocena 0 %. Tento výsledek jasně prokázal, že kontakty majority s minoritou jsou minimální.

Tato hypotéza se verifikovala.

H3: Konflikty majority a minority se týkají nejčastěji konkrétních problémů v domě.

Konflikty majority a minority se zabývají otázky č. 5 a č. 6. Otázka číslo 6 nabízí respondentům 4 varianty odpovědí. Respondenti minority nejčastěji uvedli, že konflikty s majoritou se nejčastěji týkají nesnášenlivých projevů a to až v 72 %. 19 % označilo konkrétní problémy v domě. Majorita stejně jako minorita označila jako příčinu konfliktů nenášenlivé projevy a to v 55 %. 33 % uvedla příčinu v kriminalitě a až na třetím místě s 10 % uvádí konkrétní problémy v domě.

Tato hypotéza se falzifikovala.

H4: Majoritní obyvatelé Břeclavi vidí perspektivu ve vzájemném porozumění.

Otázka č. 7 zkoumá názor majority i minority v řešení problémů. Minorita z velké části a to v 52 % spatřuje řešení problémů ve vzájemné pomoci, 20 % respondentů uvedlo řešení v odděleném bydlení, ostatní uvedli řešení ve vzájemném porozumění (11 %) a ve větší snaze ve společném soužití (12 %). Oproti tomu majorita vidí v 38 % řešení v přizpůsobení se většině, v 33 % ve větší snaze v soužití, 16 % uvedlo jako řešení vzájemné porozumění a 13 % uvedlo jako řešení oddělené bydlení.

Tato hypotéza se falzifikovala.

Závěr výzkumu

Výzkum v DP zkoumá vztahy a společné soužití mezi členy minority a členy majoritní společnosti v Břeclavi. Dotazníkové šetření je zaměřeno na spokojenost/nespokojenost v soužití. Lze říci, že jak majorita, tak minorita označila soužití v Břeclavi jako neuspokojivé. Míra kontaktů je minimální, konflikty se vyskytují často. Spouštěčem jsou nejčastěji nesnášenlivé projevy, konkrétní problémy v domě a kriminalita. Důležitým bodem výzkumu jsou názory na vhodná opatření, která by napomohla k spokojenějšímu soužití. Zatímco minorita by uvítala větší pomoc majority, majorita vidí řešení v přizpůsobení se minority většinové populaci. Můj názor není ani černý ani bílý. Pro zlepšení situace v soužití mezi majoritou a minoritou v Břeclavi bude nutné zapojit do snahy obě strany. Velmi mě zaujal nápad nově vznikajícího občanského sdružení v Břeclavi, které má v úmyslu nekonfliktními akcemi (fotbalovými zápasy, koncerty apod.) začít sbližování majoritu s minoritou a odlehčit tak konfliktní atmosféře ve městě. Občanské sdružení chce ukázat Romy v lepším světle. Snahou je poukázat na jejich schopnosti a nadání, např. ve sportu, nebo v muzice. Již proběhl první fotbalový turnaj zaštitěný novou Radou Romů a starostou města. Do soutěže se zapojilo hned 5 fotbalových týmů, přihlíželo asi 300 diváků. Akci doprovázela živá romská kapela. Zda tento fotbalový zápas byl poslední vydařenou akcí a zda akce tohoto typu napomohou ke zlepšení společného soužití ukáže čas.

ZÁVĚR

Je nanejvýš patrné, že interetnický konflikt mezi většinovou společností a romskou komunitou dosáhl v posledních letech značné intenzity. Nepřátelské postoje obou stran se stále vyhrocují. Sílí také kritika České republiky ze strany demokratických zemí a mezinárodních institucí. Cílem předkládané diplomové práce je analýza okolností a charakteristik, které romské etnikum provází z historického ale i současného politického, etnografického či sociologického hlediska, a které mají vliv na vnímání etnika majoritní společností.

Při psaní Diplomové práce jsem zjistil, že ve většině zdrojů chybí **přesné** informace popisující současnou sociální, hospodářskou i kulturní situaci Romů. Chybí vývojové informace (např. přesné informace o demografii, porodnosti, kriminalitě, nebo také například školní výsledky romských dětí, ambice rodin v tomto ohledu apod.) Chybí informace o postojích i intencích samotných Romů, jejich vlastní sebereflexi, a to jak s ohledem na současnou situaci, tak s ohledem na budoucí vývoj. Proto v celé řadě ohledů budí absence informací dojem zastírání skutečného stavu, tedy jakési pasivity státu a to pod zástěrkou zákazu shromažďování etnicky specifických informací (přitom mezinárodní dokumenty jasně poskytují právo k takové informační politice – je-li základem pro integraci menšiny.).

Myslím si, že základem pro koncipování jakýchkoliv opatření státu ve prospěch zlepšení sociální situace Romů, jejich pozitivního vnímání majoritou a tím zamezení konfliktů, je dostatek relevantních informací a z nich vyvozených řešení.

Řešení by podle mě měla být jak krátkodobá (rychlá a neformální opatření s ohledem na změnu aktuálního psychologického klimatu ve společnosti a směřující k znesnadnění rasového násilí, a tím i uklidnění romské komunity) tak dlouhodobá (formou založení systémových opatření s dlouhodobým horizontem).

Závěrem bych chtěl zdůraznit, že o Romy, kteří jsou občany ČR, se musíme postarat, jelikož tady mají právo žít, ať se to někomu líbí nebo ne. Stát je nemůže nedobrovolně vystěhovat někam do zahraničí a proto nad tímto problémem nemůžeme zavírat oči, zvláště když se jedná o relativně velkou skupinu lidí. Proto se musíme snažit navrhnout takový komplex řešení, který by pomohl Romům více se přizpůsobit, což tím pádem finálně pomůže celé majoritní české společnosti ve spokojenějším životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BAKALÁŘ, P. Psychologie Romů, Praha: Votobia, 2004. 177s, ISBN 80-7220-XXX-Y
2. BARŠA, P. Politická teorie multikulturismu. Brno: CDK, 2003. 269s, ISBN 80-325-020-9
3. ČERNÁ, M. Cizinci, našinci, media, Praha: Multikulturní centrum Praha, 2007. 106s, ISBN 978-80-239-8475-6
4. DAVIDOVA, E. Cesty Romů, Olomouc: Vydavatelství Univerzita Palackého v Olomouci, 2000. 244 s, ISBN 80-7067-533-8
5. GÁL, F. O jinakosti, Praha: GTW, 1998, 172 s. ISBN 80-86103-09-9
6. FRASER, A. Cikáni, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 374 s, ISBN 80-7106-12-X
7. HIRT, T., JAKOUBEK, M., Romové v osidlech sociálního vyloučení, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. 414 s, ISBN 80-86898-76-8
8. HIRT, T., JAKOUBEK, M., Romové: kulturologické etudy, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. 283 s, ISBN 80-86473-83-X
9. JAKOUBEK, M, Cikánské skupiny a jejich sociální organizace. Brno: CDK, 2009. s.221 ISBN 978-80-7325-178-9
10. JAKOUBEK, M. Romové a konec (ne) jednoho mýtu, Praha: Socioklub, 2004, 317 s. ISBN 80-86140-21-0
11. JAKOUBEK, M, Romské osady v kulturologické perspektivě. Brno: 2003. 474 s. ISBN 80-7239-140-2
12. Kolektiv muzea romské kultury, Romové – O Roma: tradice a současnost, Brno: Svan 1999, 90 s. ISBN 80-7028-141-3
13. MÁCHALOVÁ, M. Lidé mezi lidmi, Praha: Lidová demokracie, 1961, 109 s.
14. MATOUŠEK, O. Rodina jako instituce a vztahová síť, Praha: Sociologické nakladatelství, 2003, 161 s ISBN 80-88429-19-9
15. MANUŠ, E. Jdeme dlouhou cestou, Praha: Arbot Vitae, 1998, 279 s, ISBN 80-901964-4
16. NOVOTNÝ, P, Epidemie delikvence, Liberec: 2006 Dialog 62 s, ISBN 80-86761-45-2

17. NĚMEČKOVÁ, I. My a ti druzí, Praha: 2003, Multikulturní centrum 83 s
18. NAVRÁTIL, Pavel, Romové v české společnosti. Praha: 2003. s 223 ISBN 80-7178-41-8
19. PRUCHA, J. Multikulturní výchova, Praha: Triton 2006, 263 s ISBN 80-7254-866-2
20. NEČAS, C. Romové v České republice včera a dnes, Olomouc: Univerzita Palackého 1999, 129 s, ISBN 80-7067-559-4
21. ŘÍČAN, P. S Romy žít budeme, jde o to jak. Praha: Portál, 1998, 123s ISBN 80-7178-50-5
22. SOCIOKLUB. Romové v České republice. Praha: Sociopress, 1999. 557 s ISBN 80-902260-7-8
23. ŠIŠKOVÁ, T. Výchova k toleranci a proti rasismu. Praha: Portál 1998, 203 s ISBN 80-7178-285-8
24. ŠOTOLOVÁ, E. Vzdělávání Romů, Praha: Grada Publishing, 2001, 84 s. ISBN 80-247-0277-0
25. Český statistický úřad, Sčítání lidu 2011
26. GAC spol. s r.o., Závěrečná zpráva projektu Strategie integrace romské populace v Břeclavi, Praha 2008
27. Výzkum Interetnických vztahů, Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity 2000-2001
28. <http://romove.radio.cz>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
ČSSR	Československá socialistická republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
Tzn.	To znamená
EU	Evropská unie
ZŠ	Základní škola
MŠ	Mateřská škola
cca	Přibližně
MÚ	Městský úřad
SOU	Střední odborné učiliště
SŠ	Střední škola
OSPOD	Orgán státní péče o děti
ÚP	Úřad práce
IZP	Institut zvláštního příjemce
WC	Toaleta
GAC	Název firmy

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Národnostní složení v ČR	21
Graf č. 2: Věkové rozložení respondentů - minorita.....	45
Graf č. 3: Věkové rozložení respondentů - majorita	46
Graf č. 4: Bydliště respondentů minorita/majorita.....	46
Graf č. 5: Délka bydlení v dané ulici - majorita.....	47
Graf č. 6: Délka bydlení v dané ulici - minorita	47
Graf č. 7: Spokojenost s bydlením - minorita	48
Graf č. 8: Spokojenost s bydlením – majorita	48
Graf č. 9: Problémy v soužití – minorita	49
Graf č. 10: Problémy v soužití – majorita	49
Graf č. 11: Příčiny problémů - minorita	50
Graf č. 12: Příčiny problémů - majorita	50
Graf č. 13: Otevřenost ke kontaktům - minorita	51
Graf č. 14: Otevřenost ke kontaktům - majorita	51
Graf č. 15: Příčiny nesouladu v soužití - minorita	52
Graf č. 16: Příčiny nesouladu v soužití-majorita	53
Graf č. 17: Konflikty se sousedy - minorita	53
Graf č. 18: Konflikty se sousedy - majority	54
Graf č. 19: Příčiny nedorozumění a konfliktů - minorita	54
Graf č. 20: Příčiny nedorozumění a konfliktů – majorita.....	55
Graf č. 21: Řešení v soužití majority s minoritou - minorita.....	56
Graf č. 22: Řešení v soužití majority s minoritou - majorita	56

SEZNAM TABULEK

Tabulka 2: Kriminalita Romů v letech 1989-1997.....	33
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

1. Dotazník výzkumného šetření

PŘÍLOHA P I: MULTIETNICKÉ SOUŽITÍ V BŘECLAVI - DOTAZNÍK

1. Bydlím v multietnické části (ulici) Břeclavi, s bydlením zde jsem:
  - a) spokojen
  - b) nespokojen
  - c) neutrální odpověď
2. Jako problematické označuji soužití s:
  - a) Vietnamci
  - b) Černochoy
  - c) Romy
  - d) Čechy
  - e) Nevadí mi žádné etnikum/národnost
3. U zvoleného etnika (národnosti) mi vadí nejvíce:
  - a) Agresivita kriminální chování
  - b) Nepřizpůsobivé chování
  - c) Jiný životní styl
  - d) Nezaměstnanost
  - e) Vadí mi všechno
4. Se svými etnickými sousedy se:
  - a) Pozdravíme se
  - b) Mluvíme spolu
  - c) Pomáháme si
  - d) Navštěvujeme se
  - e) Společné oslavy
  - f) Ignorujeme se (pokud zaškrtnete tuto odpověď vyplňte prosím následující pod otázku)
    - 4.1 Jako hlavní příčinu v nesouladu soužití považují:
      - a) Projevy nepřátelství
      - b) Rasismus, nenávisť
      - c) Odlišné zvyklosti
      - d) Mezilidské vztahy
5. Konflikty se sousedy máme:

- a) Denně
  - b) Často (několikrát do týdne)
  - c) Občas (několikrát do měsíce)
  - d) Vůbec
6. Mezi příčiny nedorozumění a konfliktů ve společném soužití patří:
- a) Problémy v domě
  - b) Nesnášenlivé projevy
  - c) Kriminalita
  - d) Odlišné zvyklosti (hluk, hygiena)
7. Jako nejlepší řešení v soužití majority s minoritou považují:
- a) Vzájemné porozumění
  - b) Přizpůsobení se většině
  - c) Vzájemná pomoc
  - d) Oddělené bydlení
  - e) Větší snaha v soužití
  - f) Vlastní řešení.....
8. Mé současné trvalé bydliště je na adrese:
- a) Riegrova ulice
  - b) Na Valtické
  - c) Slovácká
9. Bydlím zde:
- a) 0-5 let
  - b) 5-10 let
  - c) 10-15 let
  - d) 15-20 let
  - e) 20 let a více
10. Můj věk:
- a) 18-25 let
  - b) 26-34 let
  - c) 35-45 let
  - d) 46-55 let
  - e) 56 let a více